

1 § Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2013/14:FPM71 Meddelande om EU:s återvändandepolitik *KOM(2014) 199* till socialförsäkringsutskottet

2 § Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2013/14:Sf28 och Sf29 till socialförsäkringsutskottet

2013/14:MJ28 till miljö- och jordbruksutskottet

2013/14:C16 till civilutskottet

2013/14:Ub20 och Ub21 till utbildningsutskottet

3 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU5

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU11

Trafikutskottets betänkande 2013/14:TU16

Konstitutionsutskottets betänkanden 2013/14:KU25, KU26, KU28, KU31 och KU36

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU12

4 § Misstänkta rätt till insyn vid frihetsberövanden

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU26

Misstänkta rätt till insyn vid frihetsberövanden (prop. 2013/14:157) föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 13 §.)

Anf. 1 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi ska nu debattera justitiekommitténs betänkande nr 28 *Skärpt straff för mord*. Det är en av ganska många propositioner som har behandlat skärpta straff. Synen på straff är en väldigt viktig och djupt politisk fråga. Man kan undra hur mycket politisk fråga vi vill att det ska vara när det gäller de allvarligaste straffen.

Förändringen som regeringen föreslår med propositionen är att man ganska tydligt skriver in när det ska vara livstidsstraff. Redan i dag går det att döma till livstidsstraff. Det görs också så i en större utsträckning. Nu ska man skriva fast att det oftare och vid vissa tillfällen ska dömas till livstidsstraff. Detta har fått ganska mycket kritik från domstolar, Advokatsamfundet och så vidare. Man menar att det behövs en individuell prövning av de allra svåraste och läskigaste brotten. Straff ska dömas ut helt individuellt.

När man gör undersökningar ute i samhället om allmänhetens syn på straff och ställer en generell fråga svarar allmänheten väldigt ofta: Vi vill ha hårdare straff. Men när man går in och visar vilka straff som har dömts till i individuella fall visar det sig snarare att allmänheten tycker att det är lite för tuffa straff. När det är på det sättet ligger vi ganska rätt till.

Lagstiftningen om mord skärptes 2009. Det är inte så väldigt mycket som har hänt sedan dess. Jo, det är lite som har hänt. Brottsligheten går ned för dessa straff. På det sättet ser jag inte riktigt behovet av den nya lagstiftningen. Därför har vi motionerat, och vi vill också reservera oss till förmån för reservation nr 1. Där föreslår vi att riksdagen avslår propositionen och därmed behåller den gamla lagstiftningen. Den möjliggör fortfarande ett livstidsstraff men på individuell basis.

Jag kan inte se att det finns något behov av en förändrad lagstiftning. Möjligheten till differentiering av straff kommer också att minska när man så tydligt skriver in att det i princip alltid ska vara ett livstidsstraff så fort det är ett mord begånget.

Det ska inte finnas så många förmildrande omständigheter. Så fort det sker i samband med något annat brott eller är någonting extra ska man öppna för livstidsstraff. Jag ser det som väldigt olyckligt. Det gör det betydligt svårare att få den individuella prövningen och svårare att få en vettig differentiering.

Brottsförebyggande rådet skriver i sitt remissvar att straffet för mord generellt sett har blivit längre de senaste åren. Den lagstiftning som genomfördes 2009 har redan uppfyllt det syfte som regeringen egentligen vill nå med propositionen. Även där känns det som att det faller.

Vi kan se på vår omvärld. Vi brukar rätt ofta jämföra oss med de nordiska länderna. Inte heller vår omvärld i de nordiska länderna visar något tecken på ett behov av att skärpa straffet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till vår reservation nr 1 som innebär ett avslag på propositionen.

Anf. 2 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Regeringen föreslår att fler personer som döms för mord ska dömas till livstids fängelse. Det låter bra, kan man tycka. Inte minst borde det tilltala undertecknad och mitt parti Sverigedemokraterna, eftersom vi förespråkar skärpta straff för grova vålds- och sexualbrott.

Läser man bakgrunden till förslaget menar jag att man inte har mycket att vara glad för. Då inser man att förslaget inte syftar till något annat än att reparera det jag kallar tidigare misstag.

Om vi går några år tillbaka i tiden, nämligen till år 2006, dömdes ungefär 44 procent av mördarna till livstids fängelse. Men så hände något. År 2007 ändrade Högsta domstolen rättspraxis till att livstidsstraff endast skulle vara förbehållet en mindre del av alla mord och mördare. Resultatet var förödande. Antalet utdömda livstidsstraff för mord sjönk dramatiskt från 44 procent 2006 till 23 procent 2007.

År 2009, två år senare, försökte regeringen åtgärda detta, och man införde sin så kallade straffskärpningsreform. I den ingick det att ändra straffet för mord, som då var 10 års fängelse eller fängelse på livstid, till 10–18 års fängelse eller fängelse på livstid. Ett syfte med detta var att strängare straff skulle dömas ut för dem som annars dömdes till 10 års fängelse.

Vad som i stället hände var att ännu fler av dem som tidigare skulle ha dömts till livstidsstraff i stället fick tidsbegränsade straff. Resultatet blev att antalet utdömda livstidsstraff minskade ytterligare en gång under åren 2010 och 2011.

Sammanfattar man Alliansens styre från 2006 fram till i dag, så har andelen mördare som döms till livstids fängelse minskat från ungefär 44 procent till ungefär 10 procent.

Regeringen brukar skylla på domstolarna för den uppkomna situationen. Men vi har inget oberoende domstolsväsen i Sverige. Regeringen styr myndigheterna, och även domstolarna, genom lagar, förordningar och anslag. Jag menar att det kort och gott är regeringen som bär huvudansvaret för att svensk domstolspraxis ser ut som den gör och för att så få mördare döms till livstid.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund man ska se regeringens förslag om att fler nu ska dömas till livstids fängelse. Man försöker reparera tidigare misstag och återgå till en praxis som är snarlik den som fanns 2006. Vi är dock inte nöjda med detta. Vi menar att regeringen borde göra mer.

Först och främst vill vi att straffet för mord ska skärpas ordentligt för att verkligen avspegla den mycket allvarliga handling som mord de facto är – oavsett vad Miljöpartiet säger – men också för den allvarliga kränkning handlingen innebär för anhöriga och för samhället i stort.

Vi vill också göra straffskalan längre. En lösning menar vi är att straffskalan för mord skulle kunna skärpas men också förlängas till exempelvis fängelse i mellan 18 och 40 år. På så sätt kommer inte bara straffet att stämma bättre överens med den allmänna rättsuppfattningen, utan domstolarna kommer också att ges större möjlighet att beakta proportionalitetsprincipen.

Vidare anser vi att livstidsstraffet ska göras om från grunden. I dag innebär livstidsstraffet i regel omvandling till ett tidsbegränsat straff, och frigivning kan ske redan efter tolv år. Vår åsikt är att livstidsstraffet ska

återspegla namnet, det vill säga riktiga livstidsstraff utan möjlighet till tidsomvandling. Detta ska givetvis förbehållas de allra värsta mördarna såsom terrorister, återfallsmördare och massmördare – sådana som helt enkelt är för farliga för att någonsin släppas ut igen.

Låt mig ta ett exempel från vårt grannland Norge. Om jag tolkar det rätt skulle det för Miljöpartiet vara helt okej att en människa som, Gud förbjude, begår liknande handlingar i Sverige släpps ut efter tolv år. Jag anser att en sådan människa ska låsas in för all framtid utan någon som helst chans att någonsin släppas ut.

Herr talman! Eftersom uppgiften tas upp i regeringspromemorian bör det nämnas att det åtminstone en gång har skett att en livstidsdömd mördare i Sverige mördat på nytt under en permission. Det är häpnadsväckande att en fälld mördare ges möjlighet att mörda på nytt under en permission. De oövevakade permissionerna för livstidsdömda mördare bör därför avskaffas helt. Medborgarna måste kunna lita på att de är skyddade från grova mördare när dessa väl har dömts till livstids fängelse.

Herr talman! År 2012 förekom det 68 fall av dödligt våld i Sverige. Samma år anmäldes det 87 052 misshandelsbrott, inklusive grov misshandel, 9 213 rån och 6 324 våldtäkter. Vi har å ena sidan ett tiotal brottslingar som enligt regeringens förslag endast får sina straff förlängda till de nivåer som rådde under mitten av 2000-talet. Å andra sidan har vi drygt 100 000 fall av misshandel, rån och våldtäkt i vårt land.

Jag menar att regeringens förslag, som vi diskuterar här i dag, är ett spel för gallerierna. Om man verkligen vill öka tryggheten för medborgarna i Sverige måste man införa kännbara straff för de människor som begår den avskyvärda handling som mord de facto är och på allvar göra något åt alla tusentals våldtäktsmän, organiserade brottslingar och andra våldspyskopater som härjar fritt på våra gator.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 3 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Nu debatterar vi betänkande 28 som handlar om livstidsstraff för mord. Det är inte länge sedan vi debatterade frågan i kammaren. Det var 2009, och nu är det åter uppe för behandling.

Mord är såklart det grövsta brott man kan begå, och Vänsterpartiet anser också att det ska rendera ett kännbart straff.

År 2009 ändrades alltså straffskalan för mord från 10 år eller livstids fängelse till lägst 10 år och högst 18 år eller livstid. Syftet var att man i högre grad än tidigare skulle kunna ta hänsyn till olika omständigheter vid straffutmätningen.

Vänsterpartiet delade uppfattningen att det vid mord tidigare varit alltför stor skillnad mellan det längsta tidsbestämda straffet och livstidsstraffet.

Brå konstaterar att reformen har haft effekt och finner att straffet för fullbordat mord blivit väsentligt längre på senare år till följd av de förändringar som skett i närtid. Då borde väl ni som står bakom förslaget vara nöjda. Men icke. Den lagändring som föreslås innebär att livstidsstraffet ska utgöra ett normalstraff i den bemärkelsen att det ska utdömas i en majoritet av mordfallen.

Regeringen vill helt enkelt att fler döms till livstid trots att tunga re-
missinstanser såsom Åklagarmyndigheten, Brå, Advokatsamfundet Hov-

rätten för Västra Sverige och alla tillfrågade universitet avstyrker utredningens förslag. Till och med Lagrådet ifrågasätter och ger den lagtek-niska delen hård kritik. Av 31 remissinstanser är det bara 13 som helt tillstyrker.

Det finns fler kritiker. I dag kan vi läsa en artikel av en kristdemokrat och en vänsterpartist. Svenska Dagbladet har haft en artikel, och Irene Wennemo har skrivit om det på Aftonbladets ledarsida. Kritiken har alltså inte låtit vänta på sig.

År 2009 sade man att livstidsstraffet skulle vara ämnat för de allra grövsta mordena. Vänsterpartiet med fler anser att om den föreslagna förändringen genomförs skulle det innebära att möjligheten till den diffe-rentiering av straffskalan för mord som finns i dag går förlorad. Dessu-tom driver man igenom detta förslag utan att 2009 års straffskärpningsre-form har hunnit utvärderas ordentligt.

Herr talman! Regeringen säger vidare i förslaget att allmänheten ser allvarligare på våldsbrott i dag, varför straffskärpningar behövs. Vad är det för forskning eller studier ni bygger detta påstående på?

I sammanhanget kan det nämnas att det dödliga våldet minskar i Sve-rige, vilket vi nyss hörde från Miljöpartiet. Denna utveckling talar alltså inte för att straffnivån för mord bör höjas. Det finns inte heller något stöd för detta om man jämför med straffnivåerna i de övriga nordiska länder-na. Detta konstaterar regeringen själv men väljer ändå att tuffa på med förslaget.

Vi i Vänsterpartiet undrar om det inte är ett populistiskt förslag för att det snart är val. Regeringen lägger fram ett förslag där man har bortsett från det breda utredningsarbete som ska föreligga vid framtagandet av ett nytt lagförslag. Departementet har själv utrett för att slippa seriös utred-ning och debatt. Detta ställer vi oss kritiska till.

Herr talman! Vänsterpartiet yrkar tillsammans med Miljöpartiet av-slag på propositionen och bifall till reservation 1.

Herr talman! Man kan fundera på om detta förslag är ett sätt att skyla över det stora misslyckandet i att brottsuppleringen sjunker trots 20 000 poliser och enorma resurstillskott. Man lägger fram ett förslag till straff-skärpningar, vilket inte alls kommer att förbättra brottsuppleringen. Det visar på regeringens desperata försök att komma bort från misslyckandet i sin paradgren: brott och straff.

Jag ska ta upp vad som kunde ha prioriterats för att förebygga och förhindra en del mord. Att kvinnor blir mördade av sina män, ibland inför barnens ögon, är ett oerhört grovt och allvarligt brott. Ett sådant mord är lika smärtsamt i dag som det har varit i tidigare generationer. Hur många gånger har en sådan kvinna ropat på hjälp men kanske inte fått någon? Här borde regeringen vidta fler brottsförebyggande åtgärder, till exempel ge kvinnojouren de resurser som behövs.

Vänsterpartiet har anslagit mer resurser till kommuner och kvinnojou-rer eftersom vi vet att jourplatserna inte räcker till. En satsning här skulle ge möjlighet att skydda fler kvinnor och barn som våldsutsätts. Också Brottsoffermyndigheten får mer pengar för att kunna hjälpa de kvinnor som kommer dit när jourerna inte har plats.

Svara mig på en sak! Varför vidtas inte mer åtgärder mot män som ständigt bryter mot kontaktförbudet? Då hade vi kunnat förhindra en hel del.

I dagens debatt kommer vi även att få höra om den grova gängbrottslighet som breder ut sig. Det skjuts friskt med skarpa vapen på flera ställen i vårt land med ett flertal dödsfall som följd. Detta är naturligtvis oacceptabelt och väldigt allvarligt. Det skjuts relativt öppet i bostadsområden med mera. Människor är allvarligt rädda och oroliga och vill att politiker ska komma med åtgärder.

Illegala vapen används frekvent i de kriminella kretsarna. Här hade det varit på sin plats att fort komma med förslag. Här skulle man kunna åstadkomma något genom att skärpa straffet för illegalt vapeninnehav. Men den frågan har man dragit i långbänk. Man har dragit på frågan om grova vapenbrott och hänvisat till viktiga utredningar. Men dem har man inte gjort på ett seriöst sätt i det här fallet.

En snabbare behandling av ett lagförslag skulle sannolikt ha hindrat en del av morderna. Här har vi i Vänsterpartiet föreslagit skärpningar, men regeringen väljer att dra det i långbänk.

Man bedömer i dag att 90 procent av dem som dömts för mord anses lida av någon form av psykisk störning eller skulle behöva rättspsykiatrisk vård. Men till och med här har denna regering höjt ribban för att få rättspsykiatrisk vård. Regeringen anser tydligen att psykiskt sjuka eller psykiskt sjuka lagöverträdare passar bättre i kriminalvården än i rättspsykiatri. Det förslaget gick vi emot. Om jag minns rätt lades det fram 2007 eller 2008.

Jag vill också ta upp den ökande nyrekryteringen av väldigt unga till kriminell verksamhet. Enligt oss är det mycket viktigt att unga aldrig tvingas välja den kriminella banan. Många hamnar i dag i detta utanförskap, och det borde vara av högsta prioritet för oss alla och framför allt för den borgerliga regeringen att på bred front förhindra rekryteringen av unga till kriminella organisationer.

Dessa unga hamnar till slut i den grova organiserade brottsligheten. Om man nu inte ser detta som en mänsklig tragedi kan man se på det rent ekonomiskt. Gör man det är det helt förkastligt att vi inte gör mer i dessa frågor.

Vad vill jag då säga om detta brottsförebyggande arbete, herr talman? Vi i Vänsterpartiet menar att regeringen har försummat det brottsförebyggande arbetet i stort genom att öka de sociala och ekonomiska klyftorna. Den enda lösningen är regeringens enögda förslag om att höja straffen.

Vänsterpartiet hade valt att i allt väsentligt jobba förebyggande för att öka tryggheten och minska brottsligheten samt jobba mot utanförskapet, som blivit allt mer tydligt under den borgerliga regeringen. Det behövs en politik, herr talman, som inkluderar människor i samhället. Det skulle också leda till en minskning av kriminaliteten. Men sådana förslag ser vi inte.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag även denna gång ta upp frågan om att tillsätta en utredning om att avskaffa livstidsstraffet. Vi anser att det är behäftat med flera avgörande nackdelar såsom att det tidsbestämda straffet påverkar den dömdes möjlighet till rehabilitering och återanpassning negativt. Vi vill att man i utredningen särskilt ska titta på Norge, som avskaffat livstidsstraffet och i stället har ett längst tidsbestämt straff.

Anf. 4 MATTIAS JONSSON (S):

Herr talman! Vi debatterar nu ett betänkande om skärpt straff för mord. Justitiekommittén föreslår att riksdagen ska anta en förändring av straffskalan för mord.

Straffet för mord är i dag fängelse på viss tid, lägst 10 och högst 18 år, eller på livstid. Regeringens lagförslag innebär att det i straffskalan för mord läggs till att straffet är fängelse på livstid om omständigheterna är försvårade. Syftet med ändringen är att livstidsstraffet ska kunna användas i större utsträckning och vara normalstraffet i den bemärkelsen att det förutses dömas ut i en majoritet av fallen med försvårade omständigheter.

Bakgrunden är att Högsta domstolen i en vägledande dom 2007 förändrade praxis så att färre brott skulle ge livstidsstraff. Nu vill regeringen tydligen gå tillbaka till vad som gällde före 2007, det vill säga på den tid vi socialdemokrater hade regeringsmakten.

Frågan om straffet för mord prövades senast 2013 av Högsta domstolen. Målet avsåg en man som dödat sin före detta sambo genom att sticka henne med en bajonett i magen och i bröstet när parets barn såg på. Domstolens uttalande beträffande straffvärdet var följande: Utgångspunkten för mord ska vara fängelse i 14 år. Livstids fängelse ska tillämpas endast i de undantagsfall då ett tidsbestämt fängelsestraff på 18 år inte är tillräckligt, till exempel då gärningsmannen har mördat mer än en person eller då omständigheterna annars är synnerligen försvårade.

Att utgångspunkten ska vara att straffet för ett mord ska bestämmas till fängelse i 14 år innebär att straffet normalt ska bestämmas till fängelse i 12 år om omständigheterna sammantagna i någon mån talar för ett lägre straff och 10 år när det kan sägas att omständigheterna är förmildrande.

För att straffet ska bestämmas till fängelse i 16 år bör det tvärtom krävas att det kan konstateras att omständigheterna sammantagna tydligt talar för ett högre straff medan fängelse i 18 år bör tillämpas endast i de fall då omständigheterna är mycket försvårade samtidigt som de är av sådant slag att livstids fängelse inte ska dömas ut.

Praxis är alltså, enligt exemplet från Högsta domstolen, att den typen av brott inte ger livstids fängelse. Det är denna typ av fall regeringen vill ändra på med det här förslaget. Mord bör enligt regeringens förslag bestraffas med livstids fängelse om omständigheterna är försvårade. Det är alltså inte så, vilket har hävdats, att livstid med detta blir regel för mord. Det handlar om de fall där det är försvårade omständigheter.

Vad är det för typ av försvårade omständigheter det kan handla om? Jo, att gärningen har varit hänsynslös genom att den medfört ett svårt lidande för offret, att mordet har begåtts i samband med ett brott i vinningssyfte, att mordet har begåtts inför ögonen på offrets barn eller att gärningsmännen har varit i numerärt överläge gentemot offret.

Det är viktigt att lägga till att för ett livstidsstraff talar också, precis som tidigare, att det varit fråga om flerfaldig brottslighet eller återfall. Vi socialdemokrater anser det är en rimlig påföljd för denna mycket grova brottslighet.

Lagtekniskt innebär förslaget att det i straffskalan för mord läggs till att straffet är fängelse på livstid om omständigheterna är försvårade. Det förslag som vi ska besluta om i dag ska gälla från den 1 juli 2014.

Vi måste se på brottsligheten på två sätt. Det är lite grann som förebyggande talare var inne på. Vi måste förebygga brott. Då måste vi se till att ha ett samhälle som hänger ihop, där alla känner att de har möjlighet att förverkliga sin dröm. Att ha möjlighet till en bra skola, känna framtidstro, få jobb, bilda familj och kunna skaffa sig en bostad är av avgörande betydelse för att generellt se till att minska brottsligheten.

Till skillnad mot den vägen ser vi i dag ett samhälle där klyftorna ökar. Samhället glider isär. Vi har inte i modern tid sett så många rika och inte heller i modern tid sett så många fattiga. Det ser jag med stor oro på. Det föder en organiserad brottslighet som växer sig starkare i landet.

Det handlar om en grundsyn på kriminaliteten – att den måste förebyggas – som vi har inom Socialdemokraterna.

Den andra delen är att det är mycket viktigt att samhället ger en tydlig signal om hur vi ser på den här typen av mycket grova våldshandlingar, särskilt när det gäller mord. Det kan vara en eller flera personer som tar någon annans liv.

Vi måste alltså jobba på två fronter. Den ena delen är de mjuka frågorna, att se till att alla känner en möjlighet att bli sedda och få stöd och hjälp av samhället. Den andra delen är de hårda bitarna vad gäller straffskalor och annat.

Men det vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 5 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga dig en sak, Mattias. Regeringen är inte nöjd med den ordning som vi har i dag, som vi beslutade om 2009 och som också Socialdemokraterna var med på. Vi tyckte att det var för stor skillnad från tio års fängelse direkt upp till livstid, så vi ändrade straffskalan, så att man kunde ha en differentiering upp till 18 år.

Enligt mitt sätt att se fick domstolarna möjlighet att göra en sådan differentiering. Men på dig, Mattias, låter det som om de försvårande omständigheterna inte finns. Så är det ju inte, utan man har tagit hänsyn till både försvårande och förmildrande omständigheter, som det var förut.

Jag skulle också vilja ha svar på en annan fråga. Vi kan titta på hur man har skött utredningen. Det kommer skarp kritik från remissinstanserna mot hur förslaget har tagits fram, hur det ska gå till. När man kommer med ett lagförslag ska man utreda ordentligt, vilket regeringen säger i alla andra fall. Men här har man tagit fram en promemoria på departementet. Det har inte blivit den gång som det ska vara. Är inte också du kritisk till det?

Anf. 6 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Om jag tolkar Lena rätt finns det också andra frågor som borde behandlas snabbare, för att man ska komma till rätta med en del av den problematik som finns, bland annat gängproblematiken i vissa städer som sprids runt om i landet, med vapeninhav och så vidare – det borde snabbbehandlas.

Det förslag som ligger på bordet i dag innebär en viss skärpning för de fall som är mycket grova, där det är återkommande handlingar av en gärningsman. Då ska man kunna dömas till livstid, vilket vi ställer oss bakom – vi tycker att det är helt rätt. Det finns personer som skulle vara stora bekymmer i samhället om de skulle bli utsläppta efter bara en viss

tid. Därför förespråkar vi att vi tar ytterligare ett steg vad gäller livstidsstraffet. Vi ser inget problem i den delen.

Vad gäller hur ärendet har behandlats kan vi konstatera att det i princip är en återgång till vad det var innan, under den tid när vi hade regeringsmakten.

Anf. 7 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att utredningsförfarandet ska gå korrekt till och att remissinstanser ska ha möjlighet att lämna synpunkter när man gör lagförändringar här i riksdagen.

Det är sant som Mattias säger. Det finns väldigt många saker man kunde ha gjort som hade förebyggt detta med mord, och det läste jag också upp från talarstolen.

Det är ett totalt misslyckande. Jag betraktar det som att man försöker skylta över sitt misslyckande genom att lägga fram förslag om en straffskärpning. Det är ungefär så enögt som regeringen ser på frågan, att det enda som hjälper är att höja straffen. Vi menar att vi genom att ta itu med sociala och ekonomiska klyftor skulle kunna förhindra mycket kriminalitet.

När det gäller delen med rättspsykiatri tog vi ett beslut 2008. Då höjde regeringen ribban för möjligheten att få vård. Vi menade – och det menade också Socialdemokraterna – att det har försvårat och kommer att försvåra. Vi menar att de som har psykiska besvär och som finns inom kriminalvården måste ha vård.

Jag beklagar att Socialdemokraterna står bakom förslaget.

Anf. 8 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Jag delar synen att man måste jobba förebyggande. Vi måste se till att ha en politik så att vi håller ihop samhället och så att alla får en möjlighet att klara skolan, kan känna framtidstro, få ett jobb, få en bostad, bilda familj och känna att man på ett lagligt sätt kan komma fram i samhället. Det håller man på att montera ned i dag. Jag tror att vi delar den synen.

Jag har besökt bland annat Biskopsgården i Göteborg, där det har varit en hel del skjutningar. Där känner de unga många gånger en hopplöshet, med hög arbetslöshet. Så finns det lite möjligheter med snabba cash att gå med i ett kriminellt gäng. De som sysslar med den typen av kriminalitet har oerhört lätt att rekrytera mycket unga personer till verksamheten, vilket är ett stort bekymmer.

Det är två delar, som jag sade i mitt anförande. Det ena är jobba med de mjuka delarna, se till att vi får ett samhälle som hänger ihop. Den andra delen är att vi från samhällets sida och från lagstiftningens sida måste vara tydliga med att vi menar allvar och inte accepterar dessa våldshandlingar, särskilt inte när det finns särskilda omständigheter, som när det gäller grova mord som man nästan inte finner ord för och som vi ser sker i samhället. Där måste samhället och vi här i kammaren stå upp för att visa att vi tar avstånd och ha en straffskala som är tydlig i det avseendet.

Anf. 9 KRISTER HAMMARBERGH (M):

Herr talman! Nu har de tilltänkta regeringsparterna haft en diskussion, där det var svårt att över huvud taget hitta någon typ av gemensam nämnare. Man kan tänka sig hur diskussionen skulle se ut på ett regeringsammansträde. Man skulle också kunna fundera på hur många propositioner en sådan regering skulle kunna tänka sig att framställa.

Herr talman! Vi ser i dag en positiv utveckling där brottsligheten de facto minskar. Det har nämnts tidigare i dag. Vi ser också en positiv utveckling där människors upplevda trygghet ökar. Det är en bra utveckling.

Men samtidigt står vi fortfarande negativa gentemot våldsbrott. Som diskussionen har gått har det nästan framförts som ett argument att straffsatserna borde bli lägre när det blir färre brott. Men jag vill mycket bestämt, herr talman, påpeka att straff är någonting som ska utdömas i enlighet med brottets allvar enligt proportionalitetsprincipen. Det är inte fråga om mängdlära. Annars skulle vi ha mycket hårda straff för cyklistölder i det här landet, och det skulle förmodligen inte bli någon större balans i detta.

Det som vi diskuterar i dag är alltså mord, och vi diskuterar inte bara mord utan en straffskärpning för de absolut grövsta morden med försvårande omständigheter. I propositionen finns det en ganska lång lista som tydligt anger vad domstolen enligt förarbetet framöver ska ta hänsyn till. När det handlar om mord på närstående talar vi inte om något som sker i hastigt mod utan om ett beräknat och planerat mord. Personen i fråga har tänkt beröva någon livet och gör det med utstuderad grymhet.

Vi vill hävda att våldsbrott är något som vi måste markera mot från samhället. Det har vi egentligen gjort genom hela skalan, från misshandel till de grövsta morden. Vi anser i dag att vi behöver göra en lagändring för att fylla upp vår roll som lagstiftare när vi ser att praxis inte har gått riktigt den väg som vi lagstiftare hade tänkt. Därmed tar vi vårt ansvar.

Det har tidigare i diskussionen nämnts lite grann vad som har förevarit. Den dom som kom i Högsta domstolen 2007 innebar att livstidsstraff eller tio års tidsbestämt straff blev det normala straffet för mord. Därefter kom denna regering med förslag till förändring av lagstiftningen, och kammaren fattade beslut om det. Det innebär att 10–18 år det tidsspänn som ska finnas när det gäller de tidsbestämda straffen. År 2013 kom en ny dom i Högsta domstolen där det sades att 14 år ska vara det normala straffet för mord. Därutöver ska det vara mycket försvårande omständigheter.

Detta innebär att vi i dag har fått en praxis som innebär att det i princip krävs att man tar två liv för att man ska få lagens strängaste straff. Vi tycker att ett liv är värt tillräckligt mycket, särskilt om mordet sker med utstuderad grymhet. Normalstraffet för de råkaste morden ska vara livstid. Det avser också, i och med domen från 2013, många av de brott där det utdöms tidsbestämda straff på mellan 15 och 18 år.

Man kan ha mycket olika diskussioner kring detta. De är naturligtvis av principiell karaktär. Ett av argumenten mot livstidsstraff över huvud taget, vilket nog är vad denna diskussion handlar om – en del vill egentligen ta bort livstidsstraffet – är att det inte skulle vara förutsägbart för gärningsmannen vad som händer framöver. Jag vill nog hävda att vi har ett förutsägbart system. Vi har livstidsstraff. Men det är möjligt för den

som sköter sig och går i en god riktning att få sitt straff tidsbestämt. Det är så pass förutsägbart. Det finns en möjlighet att så småningom få ett tidsbestämt straff. Förutsägbarheten finns alltså där. Däremot är det naturligtvis inte klart den dag gärningsmannen går in på anstalten när detta kan ske.

Det finns en fördel med detta. Det fåtal människor som aldrig kommer att göra bot och bättring och som fortfarande kommer att vara farliga kommer möjligen att få avtjäna detta straff livet ut. Det är egentligen till skydd för tredje man. Om straffet är tidsbestämt kommer gärningsmannen så småningom att få gå ut, oavsett om denna är farlig eller inte.

Jag har sett i någon artikel som det hänvisas till att livstidsstraff inte skulle vara modernt. Jag tycker att det är ett uttryck som inte passar. Detta handlar om de absolut rääste brott man kan tänka sig. Det är ungefär som att säga att brottet i sig skulle vara något som är modernt eller omodernt. Det handlar om proportionalitet, och det handlar om ett straff som ska utdömas i enlighet med brottets allvar.

Om detta har det sagts en del saker som jag måste ställa några frågor kring. Det har sagts en del konstigheter vad gäller domstolsväsendet. Jag måste fråga Miljöpartiets representant vad hon menar när hon säger att domar ska utdömas på individuell basis. Vad jag vet har vi inga grupp-rättegångar i Sverige. Jag uppfattar detta på något sätt som en ringaktning gentemot domstolsväsendets opartiskhet, och jag tycker inte att det är korrekt.

Jag blir också lite förvånad när Sverigedemokraterna visar samma ringaktning mot domstolsväsendet när de säger att vi inte har oberoende och självständiga domstolar i Sverige. Det är ett ganska anmärkningsvärt påstående. Tvärtom visar väl denna diskussion att när vi känner att praxis går fel gör lagstiftaren sin uppgift. Men jag vill definitivt hävda att vi har självständiga och oberoende domstolar i Sverige.

Vi har diskuterat narkotikabrott. Det är ett exempel där lagstiftaren sätter i gång ett utredningsarbete just därför att domstolarna har visat sitt oberoende och sin självständighet. Då går lagstiftaren in och gör en översyn och bestämmer med lag.

Jag är inte heller riktigt säker på vad Miljöpartiet menar. Men det går väl att förklara. Man har inte någon reservation mot livstidsstraff den här gången. Men vi har deltagit i debatter där Miljöpartiet har sagt att man är tveksam till livstidsstraffet. Det vore därför bra om man kunde ha ett klart ställningstagande från Miljöpartiets sida när det gäller livstidsstraffet. Eller tycker man som Vänsterpartiet klart uttrycker i sin reservation?

Sedan får Vänsterpartiet det lite svårt. Det märker man i diskussionen med Socialdemokraterna. Vänsterpartiet vill avskaffa livstidsstraffet och ha tidsbestämda straff även för sådant som det utdöms livstidsstraff för. De vill därtill införa halvtidsfrigivning. Frågan är vad en lämplig påföljd för ett mord är i Vänsterpartiets värld. Samtidigt vill Vänsterpartiet kraftigt skära ned budgeten för kriminalvården, vilket naturligtvis skulle försämra möjligheterna för kriminalvården att göra den rehabilitering som det talas om.

Vänsterpartiet tar upp frågan om illegalt vapeninnehav och säger att regeringen minsann har väntat för länge i fråga om det. Då skulle jag vilja uppmana Vänsterpartiet att titta i arbetsplaneringen för utskottet. Då kan man konstatera att just skärpningen av straffen för illegala vapen-

innehav kommer vi att bearbeta ganska snart i utskottet. Där känner vi att vi uppenbarligen kommer att få även Vänsterpartiets stöd när det gäller straffskärpningar, och det tillhör inte vanligheterna.

Herr talman! Jag känner att det finns ett brett stöd för denna reform i Sveriges riksdag när vi tittar på antalet ledamöter som kommer att rösta. Men det finns en mycket djup och splittrad opposition – av principiella skäl – på detta område liksom på så många andra områden inom rättsområdet. Det bästa för oppositionspartiet Socialdemokraterna tror jag är om denna regering får sitta kvar, eftersom det är den enda garanten för att Socialdemokraternas politik på detta område över huvud taget ska kunna bli verklighet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 10 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag fick en fråga från Krister Hammarbergh, och jag får börja med den. Självklart tycker jag att det är mycket bra att vi har självständiga och oberoende domstolar i det här landet. Det är oerhört viktigt att vi har det. Det var just det som jag tog upp i mitt anförande, nämligen vikten av att vi har det.

Men jag måste få ställa en fråga till Krister Hammarbergh. Det har blivit längre straff för mord, och brottsligheten minskar. Hur kommer det sig att man ändå ser ett behov av denna nya lagstiftning? Är inte det att begränsa de självständiga och oberoende domstolarna? Det är det som jag läser in i alla remissvar från många av remissinstanserna.

Anf. 11 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för repliken. När jag ändå har chansen skulle jag vilja be Agneta Börjesson att svara på just den fråga som jag ställde – du har en möjlighet till – om vad du egentligen menar med att man måste döma på individuell basis, som om det vore en kritik av att det inte skulle ske i dag. Det var kanske en felsägning.

Jag ska gå tillbaka till din fråga. Jag tycker att man ska göra på följande sätt. Man ska ha straff som utdöms i enlighet med brottets allvar, alltså proportionella straff i förhållande till brottets allvar. Att göra denna koppling mellan antal brott och strafflängd blir mycket konstigt. Då skulle vi ha mycket stränga straff för snatterier och mycket låga straff för mord. Det hänger inte ihop. Straff ska kopplas till gärningen och inte till antalet gärningar. Annars kan man inte ha en individuell prövning i domstol.

Anf. 12 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Det som tydligt står i propositionen och i utskottsbetänkandet är att majoriteten av straffen nu ska vara på livstid. Det är inte så att man tycker att det ska göras en individuell prövning, och det är denna antydning jag undrar över. Man säger att man utgår från att majoriteten ska dömas till livstid. Jag upplever också att det är det som väldigt många remissinstanser varit oroliga för. Det är det jag menar med att jag tycker att det ska vara en individuell prövning, vilket är fallet med den lagstiftning vi har i dag, där man inte så tydligt pekar ut stora grupperingar som ska dömas till livstid.

Jag vill återigen fråga Krister Hammarbergh: Ska vi inte ha en mer individuell prövning? Ska vi inte ha självständiga och oberoende domstolar? Duger inte det de har gjort i dag när straffen har gått upp? Behöver man strama åt det ännu mer?

Anf. 13 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik:

Herr talman! Jag blir lite bekymrad. Varje domstol gör en individuell prövning i varje rättsfall. Agneta Börjessons och min uppgift är att fatta beslut vad gäller lagstiftningen. Domstolarna bildar praxis. Lagstiftaren har en skyldighet att i sina förarbeten ge domstolarna vägledning för att de ska kunna göra den individuella prövningen.

Agneta Börjesson påstår att vi med den här lagstiftningen skulle straffbelägga stora grupperingar. Men det vi pratar om här är människor – ett fåtal, tack och lov – som gör sig skyldiga till det absolut grövsta brott man kan tänka sig, nämligen att planerat, utstuderat och med stor grymhet ta livet av någon annan människa. Det handlar inte om stora grupperingar. Det handlar om att fatta ett beslut som ger domstolen möjlighet att utdöma ett hårdare straff för det grövsta brott man kan begå.

Anf. 14 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Nu är det Krister Hammarbergh som står i talarstolen. Jag har inget ont att säga om det, men jag saknar minister Beatrice Ask. Det är väldigt synd att hon inte är med i denna viktiga debatt.

Regeringen säger att allmänheten ser allvarigare på våldsbrott i dag och att det därför behövs straffskärpningar. Jag fick inte svar av dig, Krister, på någon fråga som jag ställde i mitt anförande. Jag skulle vilja veta vad det är för forskning, studier och rapporter ni bygger på när ni anser er ha stort folkligt stöd för straffskärpningar över huvud taget.

Anf. 15 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik:

Herr talman! Det är ganska tydligt att attityderna gentemot våldsbrott blir hårdare hos allmänheten. Det har inte minst visat sig även i tidigare förarbeten. Vi ser med mindre respekt än tidigare på våldsbrott, till exempel kvinnofridskränkningar, vilket är bra. Vi accepterar inte längre att man står och misshandlar varandra utanför dansbanan. För 50 år sedan kanske man gjorde det. Sedan var det nog med det. Våra attityder till våld blir allt hårdare i en positiv riktning. Det tycker jag är gott, och det är allmänhetens uppfattning också.

Lena Olsson blandar ihop det här med andra undersökningar som det brukar hänvisas till. Allmänheten vill generellt sett ha straffskärpningar, men när man har frågat om specifika fall har allmänheten ibland kunnat tänka sig lägre straff än vad domstolen skulle ha utdömt. Men sådana fall finns nog inte vad gäller mord.

Utgångspunkten i detta är dock inte att vi skulle fatta beslut om lagstiftning utifrån opinionsundersökningar. Vi ser att acceptansen för våldsbrott sjunker. Men syftet med lagstiftningen är att vi ska ha ett straff som utdöms i proportion till brottets allvar. Jag repeterar: Vad gäller de grövsta utstuderade morden vill vi att det ska vara livstids fängelse; praxis har satts enligt en annan värdering. Därigenom tar vi vårt ansvar som lagstiftare.

Anf. 16 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag lyssnar väldigt intensivt på vad ni säger och förstår att straffskärpningar ska lösa många problem, Krister Hammarbergh. Men jag hörde inte ett ord om brottsförebyggande åtgärder i ditt anförande. Själv räknade jag upp flera stycken i mitt anförande. Jag tog särskilt upp detta med grovt vapenbrott och illegala vapen.

Jag är mycket medveten om att vi nu har ett förslag. Men det är nog ganska många som delar min åsikt att vi har fått vänta väldigt länge på det här. Många dödsskjutningar har skett i våra större städer. Man kunde ha forcerat detta lite grann. Men inte med ett ord har Krister Hammarbergh förklarat hur vi ska komma åt att minska den här brottsligheten. Det är hela tiden fråga om hårdare straff och hårdare tag.

Vi är nu i alla fall två stycken som har varit uppe och åberopat hur viktigt det är att bli sedd redan på dagis, på fritis och i skolan, hur viktigt det är att få bra utbildning och jobb och inte hamna i utanförskap. Vi har möjlighet att förhindra vissa mord, men mord kommer med all sannolikhet att fortsätta att ske. Då är frågan om man är beredd att återigen titta på ytterligare skärpningar. Vart är vi på väg? Det måste vara självklart att vi ska förebygga brott. Jag vill höra vad ni vill göra.

Anf. 17 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik:

Herr talman! Just i dag behandlar vi straffskärpningar vad gäller mord. Det är tack och lov inget vanligt brott som sker i stora mängder. Men det är ett väldigt allvarligt brott. Därför skärper vi straffgrunden för detta. Det är vad denna debatt handlar om.

Vi kan gärna ta en diskussion om grov organiserad brottslighet. Den här regeringen har initierat stora mängder åtgärder. Det pågår nya utredningar, och arbetet pågår intensivt. Vi kan definitivt diskutera brottsförebyggande åtgärder och hur det kan komma sig att tryggheten ökar och att brottsligheten totalt sett minskar. Men i dag diskuterar vi det absolut grövsta brottet, nämligen mord. Skulle man minska brottsligheten och morden genom att reducera anslagen till Kriminalvården, som Vänsterpartiet vill, eller genom att bara ha tidsbestämda straff och därtill halvtidsfrigivning? Den kopplingen har jag väldigt svårt att se.

Men jag ska be att få tacka Lena Olsson för att hon tagit replik. Jag skulle också vilja tacka Lena Olsson för att hon uppmärksammat att det kommer en proposition om illegala vapen och att hon redan nu annonserar att hon kommer att stödja regeringen. Jag tackar så hemskt mycket.

Anf. 18 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Vi pratar om allvarliga saker. Vi pratar om brott och straff. Vi pratar om någonting som är komplicerat, men inte hur komplicerat som helst. Det finns i dag en bred majoritet i kammaren för en skärpt syn på mord – överlagda brott där människor tar livet av andra. Vi tycker att utgångspunkten ska vara livstid, vilket inte längre är särskilt konstigt, eftersom vi för några år sedan avskaffade idén om att det var regeringen som skulle bestämma hur länge man skulle sitta inne. Detta har förts över till en rättssäker prövning i allmän domstol, där det bildas en praxis. Folk som har skött sig, fått behandling och försökt förändra sig släpps ut efter en tid, medan personer som fortfarande är mycket farliga för omgivningen hålls inlåsta, kanske hela livet. Det är det vi pratar om.

Men i grunden faller det här tillbaka på en allmän rättsfilosofi. Det är väl helt självklart att det finns en massa saker man behöver göra. Diskussionen här nyss var bisarr, herr talman.

Vi har sedan 1990-talet, när Vänsterpartiet var med och styrde landet, i stort sett halverat antalet mord, tack vare en klok politik för just förebyggande insatser, stöd till kvinnojourer, stöd till psykiatrin, stöd till arbete mot droger och utanförskap. Ja, vi har minskat antalet mord. Är inte det bra? Nej, då efterlyser Vänsterpartiet vad vi gör för att minska antalet mord.

Vi har gjort ett brett reformistiskt arbete för att rensa upp i de sociala misärmljöer och de enklaver av utanförskap där de här brotten begås. Det är viktigt. Sedan har straffet i sig en allmänprevention och kan ha en individualprevention för att människor ska avstå från att mörda i största allmänhet, och det bör vara strängare straff för mord än för snatteri. Det kan väl inte vara så himla svårt att förstå.

Förutom att vi har fått ned antalet mord i Sverige rejält kan vi ta temperaturen på rättsväsendet i övrigt. Brottsligheten tenderar just nu att generellt sett minska något. Vi vet att tryggheten hos människor år efter år anses öka. Ja, det är väl bra. Det är åtminstone åt rätt håll. Mycket är gjort, men mer finns att göra.

Sverige ligger jämfört med andra jämförbara länder ganska högt vad gäller funktionen för rättsstaten. Ja, men det finns mer att göra även här. Vi är inte nöjda förrän det är helt perfekt. Det kommer det tyvärr aldrig att bli, men vi ska såklart se till att vi vårdar den position vi har i Sverige.

Inte minst bland ungdomar har brottsligheten minskat rejält. När jag gick i nionde klass – det var ett tag sedan – var brottsligheten mycket högre, kanske inte beroende just på mig. Dagens kloka ungdomar som går i nian är mycket mindre våldsbenägna och mindre benägna att både supa och göra annat som leder till elände – utmärkt! Det beror också på reformistiska insatser hos skola, socialtjänst, polis och på kloka beslut som olika partier har varit med och fattat här i riksdagen.

Herr talman! Det är tydligt att det finns ett brett stöd här för att vi ska ha hårda och tydliga straff för mord. Om man döms till livstid ska man kunna få sitt straff tidsbestämt om man sköter sig och inte anses utgöra en fara för omgivningen och riskerar att begå nya brott, annars ska man fortsätta att vara inlåst. Det kan inte vara jättekomplicerat.

Mot detta står en opposition som är splittrad. Vi har nyss hört inlägg här som framstår som Texashögern av något slag medan vi har människor här som tycker att vi ska halvera straffen. Samma personer, inte minst från Vänsterpartiet, skäller annars över straffen och säger att de inte leder till någon nytta. Men brottsligheten minskar ju. Morden har halverats. Vad är problemet? Ska vi inte fortsätta på den vägen?

Herr talman! Jag tycker att det här är en fråga om moral i slutändan. Om man medvetet har ihjäl en annan människa är det ju rimligt att man är inlåst ganska lång tid. Och det är ganska rimligt att de människor som fortfarande lever utanför ska kunna veta att den personen inte kommer ut hipp som happ, utan att den personen endast kommer ut om han eller hon i någon grad har medverkat till behandling och försökt att återanpassa sig för att inte komma ut och mörda någon igen. Det finns inga garantier för det, men det är en ganska viktig ingång och viktigt att detta prövas på ett

rättssäkert sätt i en allmän domstol. Det tycker jag är ett bra system som vi ska värna om.

Herr talman! Det är ganska enkelt för Folkpartiet liberalerna att ställa sig bakom och stödja detta betänkande om skärpt straff för mord. Vi gör det, som så mycket annat, för att förebygga den misär som ofta ligger till grund för att mord begås. Tack vare det arbete vi har bedrivit och vill fortsätta att bedriva också efter valet kanske vi kan minska morden ytterligare. Att vi har halverat antalet mord i Sverige är en bra början, men det är inte tillräckligt.

(Applåder)

Anf. 19 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Att uppsåtligen ta en annan människas liv är ett av de allra grövsta brott som man kan tänka sig, och det är ett brott som ska bestraffas mycket hårt. För den förälder som mister ett barn, för den bror som mister en syster och för den maka som mister sin make innebär brottet ett lidande på livstid eftersom den mördade inte kommer tillbaka. Den som har mördat ska dömas till ett långt fängelsestraff.

Under lång tid hade vi en straffskala för mord som innebar antingen tio års fängelse eller livstids fängelse. Det var väldigt stor skillnad mellan att få tio år och att få livstid. Livstid är i dag normalt 25–30 års fängelse. För fem år sedan bestämde vi oss för att införa en mer nyanserad straffskala och ändrade den tidsbegränsade delen så att det kunde bli 10–18 års fängelse. Egentligen förändrade vi inte livstidsdelen av påföljden för mord, men det blev ändå en ganska stor förändring.

När vi gjorde den förra lagändringen 2009 såg jag framför mig att de som före lagändringen dömdes till 10 års fängelse skulle få någonstans i intervallet 10–16 års fängelse och att några få av dem som tidigare fick livstid skulle få 16–18 års fängelse, men i de allra flesta fall skulle det förbli livstidsstraff.

Förändringen blev mycket större än så. Högsta domstolen gjorde en annan tolkning, och det blev plötsligt väldigt få som fick livstid. Högsta domstolen menar att upp till 18 år skulle domstolarna enbart gå när det fanns mycket försvårande omständigheter, som Mattias Jonsson varit inne på tidigare. Då förstår man ju att det inte skulle bli så många procent kvar som skulle få livstidsstraffet.

Brå har gjort en granskning och kommit fram till att endast ca 8 procent av dem som dömts för mord de senaste åren har fått livstids fängelse. Då är det alltså bara de som dömts för mord. Räkna man även in dem som dömts för dråp, som ju också är ett uppsåtligt dödande, blir andelen som får livstidsstraff för att uppsåtligen ha dödat en annan människa mycket lågt.

Centerpartiet är inte ett av de partier som ständigt talar om att vi måste skärpa straffen. Tvärtom brukar vi betona påföljdens innehåll snarare än påföljdens längd – allt för att skapa ett tryggare samhälle med minskad brottslighet. I det här fallet menar vi dock att det har blivit en alltför liten andel som döms till lagens strängaste straff, livstids fängelse, av dem som har begått mord. Ribban har satts alltför högt.

Vad kan vi då göra som lagstiftare? Vi kan inte påverka hur domstolarna dömer utifrån befintlig lagstiftning, utan då får vi helt enkelt ändra lagen. Då menar vi att om det finns försvårande omständigheter ska nor-

malt livstidsstraff dömas ut. Vad som är försvårande omständigheter står redan i brottsbalken 29:2, till exempel att brottet har föregåtts av noggrann planering, varit särskilt hänsynslöst, inneburit svårt lidande för brottsoffret eller att brottet har utförts i offrets hem inför ögonen på närstående, till exempel offrets barn. Utöver detta kan det handla om att flera har mördats eller att den tilltalade även tidigare har gjort sig skyldig till särskilt allvarlig brottslighet. Lyckligtvis är det väldigt sällsynt att den som har mördat återfaller och begår ytterligare mord. Därför står vi bakom förändringen att en större andel av dem som uppsåtligen på ett bestialiskt sätt mördat en annan människa ska dömas till livstids fängelse.

Herr talman! Det finns ett antal reservationer. Sverigedemokraterna har i en reservation föreslagit att livstidsdömda aldrig ska kunna få permission. Då kan man fundera på om det är någon som tror att en person som har suttit inne i 20–30 år och som ska frigivas inte behöver ta det stegvis utan rakt från bunkern i Kumla och ut på gatan med ett ”lycka till”. Jag tror inte att det är speciellt bra. Givetvis behöver man en stegvis återgång för att kunna återanpassas och leva ett laglydigt liv när man kommer ut ur fängelset.

Vänsterpartiet å andra sidan har föreslagit att livstidsstraffet ska avskaffas – det tyckte även Miljöpartiet tidigare men är inte längre med på den reservationen – och detta helt utan förslag om förlängt tidsbegränsat straff. Det betyder, enligt Vänsterpartiets förslag, att längsta möjliga fängelsestraff för mord skulle vara 18 års fängelse. Lägg därtill Vänsterpartiets förslag om halvtidsfrigivning och den som har mördat kan tvingas sitta inne i som längst nio år – nio år för mord!

Det är klart att man blir fundersam. Jag tror att även väljarna är fundersamma. Om det efter höstens val skulle gå så illa att vi får en rödgrön regering – vilken politik är det då som kommer att föras? Är det den som Vänsterpartiet marknadsför här? Är det Miljöpartiet, som också är emot den förändring vi gör nu, och deras politik? Eller är det Socialdemokraterna, som står bakom Alliansens förslag, och deras politik?

Är det alltså max nio års fängelse för den som har mördat? Kommer det att vara den rödgröna rättspolitik? Jag är övertygad om att väljarna vill veta detta innan de går till valurnorna i september.

Till slut: Det finns ytterligare en reservation. Sverigedemokraterna har föreslagit att livstidsdömda inte ska kunna få tidsbegränsat straff. De ska alltså sitta kvar i sin cell tills de dör. Jag vet inte varifrån Sverigedemokraterna får sina idéer, men det är definitivt inte en svensk tradition att inte under några som helst omständigheter kunna förlåta. Förlåtelsen är grundläggande inom den kristna rättstraditionen, vari våra lagar har sin ursprungliga grund.

Det handlar om själva tanken att en människa aldrig ska kunna få syndernas förlåtelse – att man oavsett avtjänad påföljd, oavsett hur länge man har suttit i fängelse, oavsett ålder, oavsett hälsotillstånd och oavsett ånger över det brott som har begåtts aldrig ska kunna säga att en människa har tagit sitt straff. Det är inte svensk rättstradition.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 20 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Låt oss titta på grunderna till att man nu återigen – som ni regeringspartier och några andra – vill se till att folk ska dömas till mer livstid, Johan Linander. I propositionen nämner man att man har kommit fram till att det dödliga våldet minskar i Sverige. Det är tydligt att det inte är denna utveckling som talar för att straffnivån för mord bör höjas. Det finns inte heller stöd för detta om man jämför straffnivåerna i de övriga nordiska länderna.

Johan Linander vill gärna peka ut Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men vi är inte ensamma om vår kritik. Det är tunga remissinstanser som har yrkat avslag på förslaget, exempelvis Åklagarmyndigheten.

I detta sammanhang, där det dödliga våldet minskar och det blir färre mord, konstaterar ni det här själva. Men ni väljer ändå att gå vidare med förslaget. Ibland kan man fundera på om det har något att göra med att vi har fått in ett visst parti som vill ha verkliga livstidsstraff – att vi aldrig ska släppa ut människor och att de inte ska få några permissioner.

Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan. Det finns inga grunder för att göra denna skärpning.

Anf. 21 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Jag tror att Vänsterpartiet lite grann har missuppfattat anledningen till att vi genomför denna förändring. Vi gör det varken för att minska eller öka det dödliga våldet. För att vara helt ärlig tror jag inte att den lagändring som vi gör i dag kommer att leda till vare sig det ena eller det andra. Det är inte heller syftet.

Vi tycker olika. Jag har full respekt för att Vänsterpartiet har en helt annan syn på straff än vad många av oss andra har. Vi kan ta det fall som Mattias Jonsson nämnde, eftersom det var vägledande från Högsta domstolens sida. Det gällde en kvinna som blev mer eller mindre slaktad med bajonett inför sina barn.

Vänsterpartiet säger: Den gärningsmannen ska inte ha livstids fängelse. Det är så det ser ut i dag. Vi säger: Vi håller inte med. Vi tycker att i ett sådant fall är det fullt rimligt att gärningsmannen döms till livstids fängelse. Vi tycker olika. Ni får stå för era åsikter, och vi står för vår åsikt. Jag är övertygad om att vi har svenska folket bakom oss i denna fråga.

Anf. 22 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vet precis vilket fall Johan Linander tänker på. Vi kan konstatera att det fanns psykiska störningar bakom detta fall. Det var tragiskt, det var fruktansvärt och det var hemskt. Mord är ett hemskt brott.

Johan Linander säger ofta att Vänsterpartiet har missförstått, att Miljöpartiet har missförstått och så vidare. Det är samma påpekande varena gång; det är en debatteknik han använder sig av. Johan Linander tar till exempel upp den senaste straffskärpningen. Den var Vänsterpartiet med på.

Jag vill upplysa dig om att Vänsterpartiet vill avskaffa livstidsstraffet. Men det ska föregås av en utredning. Om du läser betänkandet ordentligt ser du det. Det ska inte gå till som i det förslag ni har. Ni har tagit fram ett förslag på departementet, och ni har inte ens brytt er om att utreda det

på rätt sätt. Detta får ni skarp kritik för av bland andra Advokatsamfundet, som också tror att detta tillhör den valtaktiska delen nu inför valåret.

Om du säger att det bara skulle handla om 18 år håller du dig inte till sanningen. Vi kan tänka oss ett längre tidsbestämt straff, men att man avskaffar livstidsstraffet. Hur många år det ska vara ska en utredning komma fram till, Johan. Det ska inte vi stå här och säga.

Vi vill titta på den norska modellen. Du vet säkert hur den ser ut. Det innebär väl då också att Norge har varit totalt urkorkade eftersom de har avskaffat livstidsstraffet.

Anf. 23 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Man måste börja med att säga att det inte är för så jättelänge sedan – åtta år – som ni själva satt med om inte i regeringen så i regeringsunderlaget och lade fram förslag inför Sveriges riksdag. Då dömdes nästan hälften av alla som dömdes till mord till livstids fängelse. Då lade ni inte fram något förslag på att ändra detta.

Nu är det nere på under en tiondel som döms till livstids fängelse. Vi vidtar dessa åtgärder i dag för att återgå till en nivå närmare den som rådde när ni själva satt med vid makten. Kritiken blir alltså något bakvänd, får man väl säga.

Om det finns en allvarlig psykisk störning med i bilden, som Lena Olsson var inne på, är det klart att man ska dömas till rättspsykiatrisk vård. Då sitter man inne tills vidare. Vi ska komma ihåg att också detta är ett tidsbestämt straff.

Jag talade om missförstånd. Det gällde enbart varför vi gör denna förändring. Vi gör inte denna förändring för att vi tror att dessa brott ska minska. Vi är glada för att vi under våra snart åtta år vid regeringsmakten har minskat det dödliga våldet i samhället. Det är inte den bild man får om man läser kvällstidningarna; det är alldeles klart. Men det dödliga våldet har minskat i Sverige.

Till slut: Vänsterpartiet säger att de skulle vilja ha ett längre tidsbestämt straff. Det var åtminstone väl att Lena Olsson nämnde det, så att inte 18 år skulle vara det längsta möjliga. Om det blir halvtidsfrigivning på det är vi nere på 9 år. Vänsterpartiet har dock ingen som helst egen uppfattning om vad som skulle vara ett lagom långt straff som maxstraff i Sverige. Det är konstigt av ett politiskt parti. Ni har alltså inte någon egen uppfattning om vad som är lagom eller vad som borde vara det längsta möjliga straffet i Sverige för mord. Det är mycket intressant.

Anf. 24 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Samhället ska sträva efter att begränsa brottslighet så långt det är möjligt. Den inställningen genomsyrar vår rättspolitik såväl när det gäller ungdomsbrottslighet som när det gäller livstidsstraffet. Mord är ett oerhört allvarligt brott. Mindre än 10 procent av de morddömda får i dag livstid.

En viktig målsättning för Kristdemokraterna och övriga Alliansen har varit att skärpa straffen för allvarliga våldsbrott. Den grundläggande utgångspunkten för hur strängt straffet ska vara är brottets allvar. Straffet ska återspegla hur allvarligt och klandervärt ett visst brott är. Ett allvarligt brott ska bestraffas strängare än ett mindre allvarligt brott. Lika allvarliga brott ska bestraffas lika strängt. För att avgöra allvaret, och där-

med straffet, handlar det om att se till den skada, kränkning eller fara som brottet inneburit för andra människor och för samhället och vad den som begått brottet har förstått. Vad fanns det för avsikt eller motiv?

Med skärpta straff för mord ökar nu det straffrättsliga skyddsvärdet för utsatta människor. Det är rätt, det är riktigt och viktigt och det är ett steg mot att straffen står i proportion till brottens allvar.

Det grövsta våldsbrott som man kan göra sig skyldig till är att beröva en annan människa livet. Det måste komma till uttryck i straffen för mord. Straff fungerar moralbildande, och samhället måste markera mot det grövsta våldsbrottet mer tydligt än i dag. I många fall återspeglar inte straffen för mord de aktuella brottens allvar. Livstidsstraffet svarar bättre mot medborgarnas rättsmedvetande.

Det är riksdagens uppgift att på ett generellt plan avgöra hur allvarlig en viss typ av brottslighet är. Det sker genom lagstiftning. Sedan är det upp till domstolarna att tillämpa lagarna i enskilda fall. Om inte lagstiftningen får det genomslag som regeringen vill kan regeringen vända sig till riksdagen med förslag om en ny lagstiftning. Så fungerar en rättsstat, och så har det fungerat i det här fallet.

Högsta domstolen förändrade 2007 i en vägledande dom praxis så att färre brott skulle ge livstidsstraff. Vi har även fallet från 2013 som flera har nämnt här i dag. Den här utvecklingen överensstämmer inte med Kristdemokraternas och övriga Alliansens syn på brottets allvar.

Den mest grundläggande av alla rättigheter en människa har är rätten till livet. Mord är därmed ett av de allvarligaste brotten en människa kan begå. Dessutom finns det människor som är så farliga att de inte ska släppas ut bland allmänheten utan en särskild prövning. Det är skälet till att alliansregeringen har lagt fram det förslag vi debatterar i dag.

Det har diskuterats fram och tillbaka huruvida det är bra att man ger exempel på omständigheter som talar för livstids fängelse eller inte, och då tycker jag att det tål att nämnas vilka fall det skulle kunna handla om. Det är brott som riktas mot en närstående. Det är brott där förövaren inför ögonen på en närstående till offret, till exempel offrets barn, har begått gärningen. Det är brott där gärningen har varit särskilt hänsynslös genom att den medfört ett svårt lidande för brottsoffret. Det är fall där brottet har föregåtts av noggrann planering och har präglats av särskild förlagenhet. Det är fall där brottsoffret har befunnit sig i en skyddslös situation eller fall där brottet har begåtts i brottsoffrets hem.

Jag tycker att alla de här fallen är så pass allvarliga att utgångspunkten bör vara att det ska vara livstids fängelse som gäller. Jag tror att det är viktigt att vi markerar mot det här. Vi behöver inte gå in på enskilda fall, men exemplen som tas upp handlar om allvarliga fall som ofta är så pass hänsynslösa att det är viktigt att man markerar allvaret.

Våldsbrott hotar människors trygghet och påverkar starkt brottsdrabbade och deras nära anhörigas liv under lång tid. Vi kommer att fortsätta att reformera för ett mer rättvist och rimligt straff som står i proportion till brottets allvar.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

6 § Begravningsfrågor och trossamfund

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU27
Begravningsfrågor och trossamfund
föredrogs.

Anf. 25 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! I betänkandet behandlar vi 17 motionsyrkanden på området begravningsfrågor och trossamfund. Vi i utskottet är överens så när som på en punkt där det finns en reservation från Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet. Det gäller punkten om balsamering. Där säger vi i vår reservation att vi anser att det är förvånande att bedömningen av när balsamering är nödvändig kan skilja sig så radikalt åt i olika delar av landet och hos olika huvudmän. Vi anser mot den bakgrunden att det kan finnas anledning att närmare utreda om det finns behov av en tydligare reglering av när balsamering bör utföras och formalin användas.

Till den här frågan hör också ekonomiska faktorer, men dem väljer vi den här gången att gå förbi.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

7 § Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU19
Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel (prop. 2013/14:67)
föredrogs.

Anf. 26 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Som alltid när vi diskuterar funktionshinderspolitik handlar det i grunden om att vi pratar om att göra samhället tillgängligt för alla människor. Därför fanns det stora förhoppningar på den proposition som lades fram här i riksdagen för ett tag sedan och som handlar om att göra brist på tillgänglighet till grund för diskriminering.

De förhoppningar som fanns på den propositionen har inte riktigt uppfyllts. Därför har funktionshindersrörelsen flyttat från Rosenbad till att numera på tisdagsförmiddagar stå utanför riksdagens port. Jag rekommenderar alla ledamöter att gå dit och prata med dem, för de påtalar att över 90 procent av de företag som skulle kunna omfattas av lagstiftningen inte kommer att göra det genom förslaget i propositionen. Det är inte riktigt det som vi ska diskutera i dag, men det har i alla fall bäring i sammanhanget.

Herr talman! Tillgång till bra och individuellt utprovade hjälpmedel är för många människor med funktionsnedsättning skillnaden mellan att kunna vara med i samhällslivet och att inte kunna det. För oss socialdemokrater är det självklart att det ska vara behovet som avgör om du ska erbjudas hjälpmedel och i så fall också vilken typ av hjälpmedel. Det får aldrig bli en fråga om hur din egen ekonomi ser ut. Det är för oss en

Prot. 2013/14:105
29 april

*Begravningsfrågor och
trossamfund*

*Mer inflytande
för den enskilde
i valet av hjälpmedel*

demokrati- och en rättighetsfråga precis som frågan om rätten till en bra skola för alla barn och en sjukvård efter behov.

Regeringens förslag i propositionen som vi nu ska debattera innebär att hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen ska ändras så att det tydligare framgår att sjukvårdshuvudmannen ska erbjuda den enskilde möjlighet att välja hjälpmedel när det finns olika hjälpmedel tillgängliga inom landstinget eller kommunen. Man ska också få information om de hjälpmedel som finns, och hälso- och sjukvårdspersonalen ska se till att den funktionsnedsatte får möjlighet att välja det alternativ som han eller hon föredrar.

Herr talman! Vi socialdemokrater är positiva till dessa förslag. De föreslagna förändringarna innebär att det tydliggörs i lagtexten att den enskilde ska få ökat inflytande över valet av hjälpmedel. Vi är också nöjda med att det inte blir någon tvingande lag om att införa ett fritt-val-system med hjälpmedelscheckar, vilket Socialdepartementet tidigare har aviserat. Det är en stor och viktig framgång för funktionshindersrörelsen och andra grupper som påpekat riskerna och problemen med checksystemet.

Under de senaste åren har till exempel Hörselskadades Riksförbund, HRF, påvisat stora brister i de checksystem som i dag finns i Stockholms läns landsting och i Region Skåne där enskilda hamnar i kläm, ibland med dryga kostnader för att få hörapparater. Att regeringen nu avstår från att lagstifta om sådana checksystem innebär att det berättigade i kritiken erkänns.

Det finns också oroande inslag i regeringens hjälpmedelsproposition. Olika myndigheter, som Myndigheten för delaktighet, Konkurrensverket och Socialstyrelsen, ska enligt propositionen få i uppdrag att på olika sätt stimulera och stödja införandet av fritt-val-system med checkar. Vad detta kommer att innebära i praktiken är oklart, men att stimulera införandet av system som har stora brister är enligt vår uppfattning felaktigt och oklokt.

Herr talman! Hörselskadades Riksförbund har också nyligen i en skrivelse till riksdagen bland annat delgett oss följande erfarenheter av försöksverksamheten i Stockholm och Skåne: Landstingets hörselcheck blir en grundersättning. De som behöver hjälpmedel utöver checknivån får betala själva. HRF har kunnat konstatera att exakt samma hörapparatsmodell som våra medlemmar i ett landsting fått kostnadsfritt via landstingets hörselvård har andra medlemmar i landsting med fritt val fått betala 15 000 kronor – per hörapparat – ur egen ficka för att få! Som jämförelse kan nämnas att upphandlade avancerade hörapparater köps in av landstingen för ca 1 000–2 000 kronor. Systemet med hörselcheckar innebär alltså en betydande risk för att principen likvärdig vård överges och att en ny verklighet smyger sig på där plånbokens storlek bestämmer hur bra du kan höra. Trots dessa och andra problem som uppstått med det system för fritt val av hjälpmedel som införts i Stockholm och Skåne har någon utvärdering eller konsekvensanalys av systemet aldrig genomförts.

Vi socialdemokrater, tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, föreslår därför att några uppdrag inte ska ges till Myndigheten för delaktighet, Konkurrensverket och Socialstyrelsen med anledning av propositionen. Vi föreslår i stället att regeringen ger Socialstyrelsen eller annan lämplig myndighet i uppdrag att utvärdera de fritt-val-system som har införts. I uppdraget bör också ingå att i utvärderingen ha en nära

dialog med berörda funktionshindersonsorganisationer. Uppdraget ska återrapporteras till riksdagen som därefter kan ta ställning till om några nya uppdrag ska ges till myndigheter kring frågan om att välja hjälpmedel.

Socialdemokraternas principiella syn på hjälpmedelsfrågorna har presenterats i tidigare motioner men förtjänar ändå att upprepas. Om personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att verka i vardagen på samma villkor som människor utan funktionsnedsättning krävs ofta att olika former av hjälpmedel ingår som en del i vården och rehabiliteringen. Hälso- och sjukvårdens hjälpmedelsansvar ska vila på en värdegrund där individens möjligheter att leva ett självständigt liv i trygghet och värdighet ska vara den bärande utgångspunkten.

Tillgången till hjälpmedel varierar stort över landet liksom regler och avgifter. Mot den bakgrunden anser vi att det bör formuleras en nationell strategi för hur vi resursmässigt och organisatoriskt ska klara av att möta ett växande hjälpmedelsbehov. En sådan strategi ska också tydliggöra hur sjukvårdshuvudmän med hjälpmedelsansvar kan bidra till att förverkliga de funktionshinderspolitiska och äldrepolitiska målen.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

I detta anförande instämde Ann Arleklo och Meeri Wasberg (båda S).

Anf. 27 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom Miljöpartiets alla reservationer, men för tids vinnande lyfter jag endast upp reservation 1.

Personer med funktionsnedsättning är ingen liten grupp i Sverige. Nästan två miljoner människor i åldrarna 16–80 år har någon form av funktionsnedsättning. Av dem är det nästan en miljon, eller 14 procent, som har hörselnedsättning. Det är alltså utan tvekan den allra största gruppen. Jag kommer därför i mitt anförande att till största delen tala om personer som har hörselnedsättning och är beroende av hörapparat.

En grupp som ofta glöms bort när det gäller hjälpmedel är personer med utvecklingsstörning och deras behov av kognitiva hjälpmedel, ett hjälpmedel som oftast behöver individanpassas. Optimalt är om hjälpmedlet kan ändras alltefter omständigheterna så att brukaren kan växa med sitt hjälpmedel. Anpassningarna kräver samarbete över längre tidsperioder mellan brukare, anhöriga och hjälpmedelsexpert. Det kräver i sin tur lyhördhet, fingertoppskänsla, ödmjukhet och respekt. Det är mycket tveksamt om val av kognitiva hjälpmedel gynnar de personer som är beroende av samarbete med personer med specifik kunskap över längre tidsperioder.

Förslaget som nu har kommit skulle kunna sägas vara bra, men det är inte tillräckligt bra. Precis som Socialdemokraterna har vi ingenting emot själva grunden till fritt val. Vi har snarast något emot att man ger olika myndigheter uppdraget att stimulera någonting som man uppenbarligen inte tycker fungerar.

Jag kommer att utgå ganska mycket från remissvaren. Jag har läst 50 stycken. Det är lätt att göra en kort sammanfattning av remissvaren; den är nämligen: Ja, men ... Det är knappast någon som svarar bara ja eller bara nej, utan det är: Ja, men ... En del tunga instanser som Förvaltningsrätten, Kammarkollegiet, Domstolsverket, Statskontoret och Konkurrensverket säger men i sina svar ”på grund av det oklara rättsläget”. Och det

är ganska allvarligt med tanke på att de instanserna anser att det ”behöver bli föremål för ytterligare beredning och konsekvensanalys”. Kammarkollegiet tar också upp om det verkligen behövs en lag för att öka den enskildes rätt till delaktighet och valfrihet. De tycker att det är onödigt.

Vi kan dock titta på vad landstingen och intresseorganisationerna har svarat. Även där är det mycket av detta Ja, men ... Man är positiv till grundtanken med fritt val av hjälpmedel, men sedan kommer alla invändningar. Den största användargruppen är de som är hörapparatbärare, och de är mest kritiska. De har också varit med i försöksverksamheten som de underkänner ganska duktigt. De pekar speciellt på att ett flertal statliga myndigheter ska verka för att införa eget ägande av hjälpmedel i samband med hörselrehabilitering, vilket de inte vill. De skriver att resultaten från försöksverksamheten i Region Skåne och Stockholms läns landsting är nedslående.

En annan anledning är att audionomerna hamnar på två stolar, vilket också Svenska Audionomföreningen tar upp i sitt remissvar. De ska nämligen prova ut och ge neutral rådgivning till patienterna, men de är också säljare som ska dra in intäkter till företaget. En del audionomer upplever att de behöver hänvisa en patient till företagets privata utbud även om det finns likvärdiga produkter i landstingets sortiment. Det strider mot de mest grundläggande principerna för såväl vårdetik som affärsetik. Behandlaren, audionomen, blir säljare, och patienten blir kund.

I Region Skåne och Stockholms läns landsting har man provat hörselcheckar. Det har då framkommit att om jag behöver hörapparat över checknivån får jag ta pengarna ur egen ficka. Det innebär en betydande risk för principen lika vård. Det blir plånboken som bestämmer hur bra jag kan höra, eller rättare sagt får höra.

Det finns exempel på hur privata försäljare utan landstingets insyn satt sina priser på hörhjälpmedlen på samma nivå som hörselchecken. Den enskilde drabbas inte, men varken Region Skåne eller Stockholms läns landsting vet vilka hörapparater som finansierats med skattemedel, vad de kostar och vilken kvalitet de har. Det finns också exempel på att hörapparat användare har fått betala upp till 30 000 kronor ur egen ficka för att få rätt hörapparat. Hur har de klarat det? Jo, flera har fått ta lån. Allt detta har kommit till HRF:s kännedom; det är delar ur deras remissvar.

Lunds universitets remissvar är talande på den här punkten. De skriver: Förslaget gynnar okomplicerade fall, som kräver få besök, och personer med god ekonomi som kan bekosta hjälpmedel för 5 000–20 000 kronor. När HRF frågat hörapparatväljarna har bara 19 procent av dem som varit med i försöket uppgett att de verkligen fått välja. Att man själv ska behöva betala är precis tvärtemot vad hälso- och sjukvårdslagen säger, nämligen att målet för hälso- och sjukvård är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Man kan fråga sig var uppföljningen och konsekvensanalysen av de problem som kommit fram under försöksperioden finns. Svaret är att dessa inte finns. Kanske är det därför som både Östergötlands och Uppsala län bestämt sig för att inte införa hörselcheckar. Något som inte klart framgår är om lagförslaget faktiskt påverkar valfriheten eftersom det bygger på frivillighet för kommuner och landsting att införa LOV.

Slutligen, herr talman, vill jag säga några ord om Hjälpmedelsinstitutets slutrapport *Större inflytande och delaktighet. Slutrapport från försöksverksamheten Fritt val av hjälpmedel* från 2010, som återopas i utredningen. Den indikerar att denna typ av hjälpmedelsförsörjningsmodell saknar attraktionskraft då 99 procent av patienterna låter bli att välja över huvud taget. 99 procent väljer alltså inte.

Anf. 28 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 och 4. Jag träder in i Per Ramhorns ställe i den här debatten.

Att tillgodose barns krav på hjälpmedel är inte helt lätt. Samtidigt som det ska ge barnet den frihet det behöver för att utvecklas ställs krav på funktionalitet, hållbarhet, design och teknologi. Det kräver en alldeles speciell kompetens dels vad gäller barns motoriska, sociala och kognitiva utveckling, dels vad gäller modern teknologi och utveckling inom barn- och ungdomskulturen. Barn ska ha rätt att vara barn och få hjälpmedel som är utvecklade för just barn.

Undersökningar visar att föräldrar upplever att det saknas spetskompetens och att habiliteringen och hjälpmedelscentralerna inte håller sig ajour med utvecklingen. Därför anser vi att man ska utreda möjligheten att införa ett nationellt kompetenscenter där expertkunskap om avancerade hjälpmedel och barns hjälpmedelsbehov samlas. Utöver detta behövs fritidshjälpmedel för att barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna delta i fritidsaktiviteter och därmed undvika att etablera onödigt ohälsa.

Skillnaderna mellan landstingen är stora och oacceptabla när det gäller vilka hjälpmedel som erbjuds. Vi anser därför att regeringen bör se över frågan om fritidshjälpmedel för personer med funktionsnedsättning.

Anf. 29 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 om att man inte ska ge myndigheter uppdrag att stimulera något som uppenbarligen inte har fungerat bra, så kallat fritt val av hjälpmedel, och till reservation 4 om barn och hjälpmedel.

Den här debatten handlar både om regeringens proposition *Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel* och om motioner från den allmänna motionstiden. Jag kan inte låta bli att lite grann ta upp den tråd som Lennart Axelsson inledde sitt anförande med, för självklart handlar hjälpmedel om rätten att kunna fungera och vara delaktig i samhället. Det kan gälla arbetsliv, vardagsliv, vistelse i hemmet och blir därmed en fråga om medborgerliga rättigheter för människor med olika funktionsvariationer. Självfallet skulle en skarp tillgänglighetslagstiftning, mot diskriminering, vara en bra förutsättning för det. Det finns inte förväntningar bara på den här lagen, som man nu är besviken på, utan det finns också förväntningar på att oppositionen ska lägga fram skarpa förslag i frågan. Den debatten kommer att hållas i kammaren längre fram.

Tillgången till hjälpmedel är en viktig förutsättning och en viktig rättighet för att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva ett bra liv. Vi ser att det i dag finns brister. Eftersom man ibland hänvisar till att hjälpmedel är dyra tittar man inte på helhetssituationen. I stället ser man till den enskilda kostnaden för ett hjälpmedel trots att det samhällseko-

nomiskt inom kanske något eller några år skulle löna sig att tillhandahålla ett hjälpmedel som är ganska dyrt. Om det hjälpmedlet dessutom hjälpte en person att få ett arbete skulle det löna sig ännu mer.

Det har blivit mer restriktivt med hjälpmedel runt om i landet. En del hjälpmedel har försvunnit ur sortimentet, och i många fall har kostnaden lagts över på den enskilda individen. Om människor själva ska betala för sina hjälpmedel vet vi att det blir ojämnt eftersom människor har olika mycket pengar. Det handlar bland annat om att kommuner och landsting försöker pressa sina budgetar när pengarna inte räcker till. Vi behöver mer pengar till välfärden i stället för till att sänka skatter.

Det varierar som sagt mycket över landet. Hur väl det fungerar med hjälpmedel beror på bostadsort. Därför tycker vi i Vänsterpartiet att det behövs ett tydligare statligt ansvar i de här frågorna. Enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar har staten ett ansvar. Vi anser att det behöver tas fram nationella riktlinjer för förskrivning av hjälpmedel.

Ett annat problem som ofta lyfts fram när man talar med berörda människor och deras organisationer gäller stuprören mellan myndigheter med olika ansvar. Man efterfrågar inte hjälpmedelscheckar. I stället vill man att en del av stuprören tas bort så att man får fram användbarheten för hjälpmedlen. Om någon prövar ut mina personliga hjälpmedel, en annan anpassar bostaden, en tredje hanterar bilstödet och en fjärde arbetshjälpmedlen är det inte alltid de fungerar ihop. Man tar inte alla gånger hänsyn till hur de ska fungera ihop, vilket kan krängla till tillvaron alldeles förskräckligt för människor som är beroende av att få bort hinder så att de med hjälpmedel kan fungera självständigt och ha självbestämmande.

Barns behov av hjälpmedel skiljer sig från vuxnas. Barn utvecklas, barn växer, barn behöver byta hjälpmedel mycket oftare än vuxna. Att ha rätt hjälpmedel är en del i att som barn med funktionsnedsättning få en bra utveckling. För att det ska fungera måste det finnas goda kunskaper om hur barns individuella behov skiftar och om hur behoven skiftar utifrån barns utveckling. Då behövs expertkunskaper om avancerade hjälpmedel för barn och om barns hjälpmedelsbehov, och de behöver samlas på färre ställen än i dag.

Det behövs regionala eller nationella kompetenscentrum. Det tycker vi att det vore anledning att se över och utreda.

En meningsfull fritid är också en viktig del i barns liv. Det är en del som lyfts fram också i barnkonventionen. Vi kan se att barn med funktionsnedsättning faktiskt deltar mindre i fritidsaktiviteter än andra barn. En av orsakerna är att det inte är självklart att fritidshjälpmedel beviljas, utan man får bekosta det själv helt eller delvis. Återigen kommer vi in på att alla människor inte har de pengar som krävs. Det blir alltså en plånboksfråga för de familjer där det finns barn med funktionsnedsättning. Naturligtvis finns det också krav på att fritidsverksamhet och fritidsanläggningar ska vara tillgängliga.

Vi i Vänsterpartiet tycker att ett första viktigt steg vore att se till att man faktiskt ordentligt kartlade hur barns situation runt om i landet ser ut när det gäller hjälpmedel. Vilka hjälpmedel får man på olika håll? Vad får man betala för dem? Vilken kompetens och kunskap finns om just barns behov av hjälpmedel? Vi tror att en ordentlig första kartläggning

skulle kunna lyfta fram brister, saker som behöver förbättras och kanske också goda exempel som kan användas. Vi skulle vilja att regeringen gav uppdrag om en sådan kartläggning.

Låt mig nu gå in på den aktuella propositionen. Som tidigare har sagts av både Lennart Axelsson och Agneta Luttröpp är vi överens om den del som handlar om att ändra i hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen, där man tydliggör och inför skyldigheter att ge människor större möjligheter att välja hjälpmedel. Man ska kunna välja det man själv föredrar med hänsyn till egna önskemål och behov om de framstår befogade med hänsyn till kostnaderna. Man ska också ha rätt att få information om vilka hjälpmedel som finns. Det är inte alltid man faktiskt vet det själv, utan man behöver kunnig personal som talar om det. Det behövs också reella möjligheter att välja genom att få stöd av dem som följer och känner till vilka hjälpmedel som finns.

Vi ser det också som en väldigt viktig sak att det inte kommer ett tvingande förslag, som nog var tänkt från början, om att införa så kallade valfrihetssystem – vi kan väl kalla det för att privatisera hjälpmedelsområdet genom hjälpmedelscheckar och annat. Det leder till att man slår sönder den helhet som finns, där hjälpmedlen faktiskt är en del i hälso- och sjukvårdens habilitering och rehabilitering och där det faktiskt finns en vårdkedja där man hela tiden följer upp att det fungerar. Det leder också till en ojämlig tillgång till hjälpmedel – från Miljöpartiet fick vi här höra om erfarenheterna från de försök som regeringen har tagit initiativ till och som har pågått i Stockholm och Skåne. Det är kritiken, inte minst från funktionshinderrörelsen, som har satt stopp för detta, och det tycker jag är alldeles utmärkt.

Jag skulle gärna vilja avsluta med det brev från Hörselskadades Riksförbund som det har hänvisats till tidigare i debatten. Det vore faktiskt intressant om både Sverigedemokraterna och Alliansen svarade på vad de tycker om den uppmaning som vi får i det här brevet, som är undertecknat av Hörselskadades Riksförbunds ordförande. Brevet slutar så här: Vi uppmanar därför dig som riksdagsledamot att ta ditt personliga ansvar och rösta mot den del av socialutskottets utlåtande som handlar om statliga myndigheters skyldighet att verka för ett individualiserat checksystem för hjälpmedel. Det är just detta som det yrkande som S, V och MP är överens om handlar om. Men vad har ni från Alliansen för invändningar mot Hörselskadades Riksförbunds uppmaning? Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 30 MARGARETA B KJELLIN (M):

Herr talman! Alliansregeringen går vidare mot ökad självständighet för enskilda människor. Detta är återigen en reform som ger integritet, egenvärde och välbefinnande. Från att ha varit utan talan om vilka hjälpmedel man kan behöva eller tycker passar bäst får man nu möjligheten att välja. Det är ett viktigt steg mot självständighet och självbestämmande för människor med olika former av funktionsnedsättning.

När man genomför en sådan reform är det viktigt att skapa förutsättning för den enskilde att få kännedom om vilka alternativ som står till buds och att man följer upp, kontrollerar och tar ansvar för att reformen är till godo för varje individ. När landsting och kommuner handlar upp hjälpmedel sker det genom lagen om offentlig upphandling, vilket i sig

begränsar möjligheterna för den enskilde att välja. Därför skapar vi inom gällande lagstiftning också möjligheten att välja hjälpmedel utanför de ordinarie sortimenten genom eget ägande.

Vi har hört kritik från oppositionen om att det skulle innebära att man får lägga till egna pengar. Jag skulle bara vilja tala om att i det socialistiskt styrda, förlåt, det S- och V-styrda landstinget Gävleborg kostar hjälpmedel olika, framför allt hörselhjälpmedel. Där får man betala om man vill ha det digitala. Det är inte särskilt rättvist. Det ser alltså olika ut, och därför blir den här lagen så bra, för nu får man möjlighet att välja inom den givna ramen.

Lagen innebär också att det blir vårdgivaren och den som har ansvaret för hälso- och sjukvården för en patient som ska se till att patienten får individuellt anpassad information om de hjälpmedel som finns. I propositionen finns det tydliga förslag om på vilket sätt reformen ska genomföras.

För att underlätta det fria valet satsar regeringen på en informationsinsats, *Hitta och jämför hjälpmedel*. Detta kommer att underlätta för den enskilde att få kännedom och råd och stöd för sina beslut att välja hjälpmedel.

Den nya Myndigheten för delaktighet, som tar över många funktioner från Hjälpmedelsinstitutet, har uppdraget att fortsätta stimulera landsting och kommuner att öka den enskildes inflytande vid förskrivning av hjälpmedel. Jag har svårt att förstå varför det skulle vara skadligt att den enskilde får inflytande över vilka hjälpmedel man får.

Parallellt med detta får Konkurrensverket ett ansvar att samla den statliga stöd- och informationsverksamheten om hur offentlig upphandling ska gå till – det gäller också innovationsupphandling – samt vilka miljökrav och sociala krav som ska ställas. Man kan tycka att det är rimligt att en myndighet som Konkurrensverket får ett sådant uppdrag. Verket bör också få i uppdrag att ta fram en vägledning till huvudmännen om förutsättningarna för att vid upphandling ta hänsyn till den enskildes behov och önskemål och möjligheterna att påverka valet av hjälpmedel.

Dessutom bör Socialstyrelsen få i uppdrag att ta fram en vägledning till stöd för förskrivare och andra yrkesgrupper. Det kan handla om stöd för egenvårdsprodukter såväl som för förskrivning inom den ordinarie hjälpmedelsverksamheten. Här får även audionomer stöd i sitt professionella handlings sätt när det gäller hur man rekommenderar hörselhjälpmedel. Jag har svårt att tro att en professionell grupp som audionomer skulle välja ett felaktigt hjälpmedel för den enskilde för att gynna sitt företag. Den som gör så ska byta jobb. Jag tror inte att den risken finns.

Dessutom föreslår regeringen att det ska vara en tydlig uppföljning som stärker och tydliggör ansvaret för att lagen efterföljs. Sammantaget anser alliansregeringen och Moderaterna att fritt val av hjälpmedel är ett verktyg för att uppnå grundläggande mål inom funktionshinderspolitiken, så att människor kan bli fullt delaktiga i samhället.

Lagen innebär skyldigheter för landsting och kommuner att ge möjligheter att välja hjälpmedel. Men lagen innebär rättigheter för den enskilde att välja det hjälpmedel som man tycker passar bäst för att undanröja sitt hinder.

Herr talman! Jag har mycket svårt att förstå de betänkligheter som oppositionspartierna har. För mig är det återigen på det viset att den lo-

kala politiken ska ha större beslutanderätt över mitt liv när jag får ett hjälpbehov. Det är återigen en diskriminering. När jag har ett vårdbehov blir jag omyndigförklarad. Det tycker jag inte är rätt.

Med dessa olika åtgärder, uppdrag och kontroller menar vi moderater att vi återigen stärker den enskildes möjligheter att påverka sin vardag. Det här skapar livskvalitet och välbefinnande. Därför yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande nr 19.
(Applåder)

*Mer inflytande
för den enskilde
i valet av hjälpmedel*

Anf. 31 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja höra om Margareta B Kjellin ser något behov av ett tydligare statligt ansvar, utifrån att man faktiskt upplever att det är väldigt olika. Viss olikhet kommer det alltid att bli när vi har landsting och kommuner med självbestämmanderätt. Men hur olika kan det vara när det handlar om att människor helt enkelt ska kunna ha ett självständigt liv, så att säga?

Det finns stora olikheter när det gäller avgifter, vilket kan utestänga människor. Margareta B Kjellin sade att det var så i Gävle. Vad vill Margareta B Kjellin göra åt detta? Men det handlar också om att det är olika sortiment och att man kanske helt ställs utanför i fråga om det hjälpmedel man behöver.

Det är ett förtydligande av att man ska kunna bestämma mer, och det finns en skyldighet för sjukvården och kommunerna att visa på alternativ och att informera om alternativ för den enskilde. Det tycker vi alla är väldigt positivt. Det är inte där debatten ligger.

Men vad vill Margareta B Kjellin göra åt de här skillnaderna, att det beror på var jag bor i landet? Det är också svårt att få ihop alla huvudmän, och användbarheten blir väldigt dålig ibland på grund av att olika människor är inblandade.

Det passar ju bra att prata om oppositionspartierna. Jag frågade om Hörselskadades Riksförbund. Deras erfarenhet är precis den som Margareta B Kjellin säger att hon inte kan tänka sig. Det handlar om att man inte är trygg med att audionomerna har en dubbelroll. De ska sälja så mycket som möjligt och samtidigt vara rådgivande. Många människor har råkat ut för det. När man ska ha fritt val går man till ett ställe där den som jobbar har ett tryck på sig att verksamheten ska gå med vinst.

Anf. 32 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Det ser olika ut i dag. Jag tror att den här lagstiftningen kan underlätta när det gäller likheten. Jag tror att vi är väldigt överens om att man ska ha hjälpmedel utifrån sina behov, och jag tror inte att någon kommer att välja ett hjälpmedel som man inte behöver. Den här lagstiftningen kommer att stärka möjligheten att få rätt hjälpmedel utifrån sina behov, eftersom man kan påverka valet.

Tror man att det skulle öka olikheten måste man tro att alla människor behöver samma hjälpmedel. Då är det jämlikt. Men för mig är det jämlikt när man får hjälp utifrån sina behov. Jag tycker att lagstiftningen underlättar det. Det handlar om att vi ska få den påverkan på landstinget och gå dit där man använder rätt anpassade hjälpmedel.

Därför är det bra med informationen. Men jag undrar, Eva Olofsson: Vad ska man med informationen till om man ändå inte sedan får välja?

Så är det enligt era förslag. Man ska ta bort den möjligheten. Vad ska man då med informationen till? Då får man ändå ta det man får.

Under tiden med försöket med fritt val av hjälpmedel har jag suttit i Hjälpmedelsinstitutets styrelse och varit med i en hel del av diskussionerna kring det försök som har gjorts. Man har lyssnat och lärt. Det är en av anledningarna till att man ger de här uppdragen till myndigheterna att följa upp och utvärdera.

Jag skulle vilja att Eva Olofsson förklarar för mig varför man säger nej till att myndigheterna ska få ett uppdrag att följa upp, kontrollera, ge information och stärka den enskilde. För mig är det en diskriminering.

Anf. 33 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att det är ett debattknep att försöka få det att framstå som att Vänsterpartiet inte ställer sig bakom de lagförändringar som ligger här. Jag har hela tiden sagt att vi gör det. Vi tycker att det är jättebra att man i lagen säger att den enskilde ska ha mycket mer att säga till om när den enskilde kommer till landstinget och ska välja hjälpmedel och att det är en skyldighet att ge mycket tydligare information om alla hjälpmedel som finns. Det tycker vi är jättebra. Det är den här hjälpmedelschecken, fritt val, som vi inte tror på. Vi tror inte på den eftersom det kommer in andra intressen. Det kommer in vinstintressen.

Så här skriver Hörselskadades Riksförbund:

”Fritt val-reformen’ har också inneburit att ett multinationellt bolag genom uppköp av och avtal med hörselmottagningar skaffat sig en näst intill monopolliknande ställning i Stockholms län. Samma bolag äger dessutom ett av de internationellt mest kända hörapparatsmärkena, vilket tydligt märks i det sortiment som erbjuds.”

Det är det här som vi är kritiska till. Vi är kritiska till att pensionärer får så dålig information att de inte ens förstår att de kan gå till landstinget och få samma hörapparat till ett mycket lägre pris. De får i stället punga ut med 5 000, 10 000 eller 15 000 extra. Det har hänt. Vi är kritiska till att man lägger över ansvaret på den enskilde och att det offentliga då kan dra sig tillbaka. Vi är kritiska till att man, så att säga, slår sönder en vårdkedja.

Handikappförbunden har tydligt sagt:

”En för kraftig förskjutning av ansvaret för hjälpmedel till den enskilde brukaren riskerar att urholka hjälpmedlens viktiga funktion i en sammanhållen habiliterings- eller rehabiliteringsprocess. En negativ följd av detta kan bli att vårdgivarens ansvar för den sammanhållna behandlingen försvagas.”

Det är det här vi är kritiska mot. Vi är väldigt positiva till de förstärkningar som finns i den föreslagna lagstiftningen när det gäller rätten att välja.

Anf. 34 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Tror man att enskilda människor inte kan ta ansvar för egna beslut för att de har ett funktionshinder och behöver ett hjälpmedel? Jag kan inte acceptera att man sätter den etiketten på människor, att de skulle sakna den förmågan. Oavsett var man är tror jag att man känner sina egna behov bäst själv. Det kan inte vara så att landstingen automa-

tiskt vet bäst vad jag behöver när det är jag som har min funktionsnedsättning.

Det är mycket tal om vinstintressen, men nu skapar man ju möjligheter för den enskilde att välja. Den enskilde är den som vinner. Den enskilde är den som får ett hjälpmedel som är rätt anpassat utifrån de behov som man har. Jag kan inte se att det skulle vara skadligt ur någon synvinkel alls. Det är dessutom väldigt bra att vi har myndigheter som följer upp, som tar ansvar och som har skyldigheter. Det är bara rättigheter för den enskilde. Jag tycker att den här propositionen är alldeles utmärkt.

Anf. 35 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag kanske ska börja med, precis som Eva, att berätta att vi också är positiva till själva grunden.

Det handlar just om att uppmuntra och stimulera det man sett, inte minst ifrån HRF, som beskriver att det inte fungerar.

Jag har, som sagt, gått igenom 50 remissvar. Det är inte så att alla är av åsikten att detta genomgående är bra. De allra flesta skriver, som jag sade i mitt anförande: Ja, men ...

Vi kan titta på audionomerna. De tar själva i sitt remissvar upp problemet med att sitta på två stolar. De anser att det krävs fyra besök för att prova ut en hörapparat. Det är en rehabiliterande insats. Men nu har man bestämt att med fritt val ska det bara vara fråga om två besök.

Det finns något vi lätt glömmer. Vi säger att det finns inget som helst att välja bland hörapparater inom landstinget. Men landstinget har ett stort urval av hörapparater. Det är inte så att det inte finns möjlighet att välja i dag. Det är en stor felbeskrivning.

Bland dem som har ingått i försöket har 19 procent – de är inte många – upplevt att de har haft möjligheten att välja. Dem jag litar på i det här fallet är de som är hörapparatbärare. Det är vad de har varit med om som är viktigt. De är inte tillräckligt nöjda så att de kan tänka sig att låta detta passera.

Anf. 36 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Återigen är vi på samma ställe. Ni säger ja till att uppmuntra och stimulera men nej till rätten att välja. Jag kan inte förstå varför vi ska stimulera till att välja om det ändå inte finns ett fritt val av hjälpmedel utan de begränsas av den upphandling som landstinget har gjort.

Om landstinget har hela det utbud som finns kommer inte någon att efterfråga något annat. Då finns det där. Nu vet vi att det finns människor som efterfrågar annat, och vi vet att det ser olika ut i olika landsting. Vi vet att det råder kommunalt självstyre. Nu flyttar vi makten till den enskilde att välja, det vill säga från landstingets begränsningar till den enskildes möjlighet att välja.

Jag kan inte se att det är en brist att ge en människa som har behov av en insats rätt att välja och påverka sin situation själv. Landstinget och kommunerna är skyldiga att åstadkomma det en människa eftersträvar för att kunna leva ett så delaktigt liv som möjligt. Det är en rättighet för den enskilde. Det bejakar jag. Det ger livskvalitet, självständighet och integritet.

Vi ska inte begränsa människor med ett vårdbehov till att bara få det som landstingspolitiker säger ja till.

Anf. 37 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Det låter alldeles fantastiskt bra. Men riktigt så ser inte verkligheten ut. Fortfarande upplever bara 19 procent att de har fått göra ett val.

19 procent av dem som bär hörapparat är över 80 år. Hörapparat handlar inte om färg och form utan om teknik. Det är inte lätt, oavsett om jag är 80 år eller 45, att som individ bestämma vilken teknik jag ska ha. Det är inte alls säkert att jag vet bäst bara för att det är på mig hörapparaten ska sitta. Det är faktiskt audionomen, den professionella, som har den bästa kunskapen om vilken teknik hörapparaten ska ha. Det beror på hur audiogrammet ser ut, om jag har en basnedsättning eller diskantnedsättning, en dip och så vidare. Det är inte så lätt för mig som patient, ”kund”, att avgöra. Där behöver jag fullständigt lita på den professionella audionomen, som själv upplever att hon eller han sitter på dubbla stolar – från sjukvårdslag till konsumentlag. Detta är vi emot.

Anf. 38 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! 19 procent upplever att de har fått välja. Jag önskar att 100 procent fick välja.

Man kan också säga att om 19 procent upplever att de får välja ska man gå till att 100 procent inte ska få välja om inte den möjligheten skapas. Det är alternativet. Om man säger nej till fritt val betyder det att ingen får välja. Det är ett märkligt sätt att klaga över att man inte får välja.

Om jag har en funktionsnedsättning, hör illa och behöver en hörapparat, tror jag att även om audionomen är professionell – vilket jag förutsätter att de är eftersom det är deras yrke – är också jag professionell när det gäller min egen hörselnedsättning. Jag vet när jag hör bra eller inte beroende på vilken apparat jag har. Jag tror inte att någon kan lura mig och säga att jag hör bättre med en apparat som jag hör sämre med.

Precis som Agneta Luttröpp säger är dessa audionomer professionella. De kommer inte att rekommendera en hörapparat till mig som inte är anpassad för min hörsel. Jag har stort förtroende för att audionomerna kan klara att vara både professionella och prova ut rätt hjälpmedel till den enskilde och att bedöma när den enskilde kan påverka och välja själv det som känns bekvämt.

Vi vet att när det gäller hörselhjälpmedel är det otroligt individuellt hur man upplever att de fungerar. Jag säger hurra för den lag som skapar välbefinnande, självständighet och livskvalitet.

Anf. 39 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Eftersom vi socialdemokrater tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet har samma syn i frågan – både Eva Olofsson och Agneta Luttröpp har väl utvecklat våra betänkligheter – behöver jag inte gå in i den delen.

Som politiker har jag lärt mig att det är klokt att lyssna på dem som vet mer om saker än jag själv. Besluten blir bättre. Det är precis vad detta handlar om.

Vi är bekymrade över att de som berörs säger att det vore bra om de försöksverksamheter som har genomförts ses över för att dra lärdom av erfarenheterna. Det är skillnaden mellan oss. Vi är överens om det som Margareta B Kjellin har beskrivit från talarstolen, men vi är bekymrade över synpunkter om att plånboken styr, att vissa landsting kräver mer betalt än andra.

Det är ett bekymmer i sig att det ser olika ut över landet när det gäller hjälpmedel. Det är något som jag pekade på i mitt anförande. Vi borde kräva att en strategi tas fram som tar tag i problemet totalt sett.

Jag begriper uppriktigt sagt inte vad det är som gör att man inte kan backa och titta på vad som har hänt. Det kan inte vara så svårt. Lyssna på dem som förstår vad det handlar om; det är väl det klokaste man kan göra.

Anf. 40 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Under tiden med försöksverksamheten hade man inte tillgång till Konkurrensverket, som hade uppdraget att ta fram en vägledning till huvudmännen. Man fick treva sig fram. Det var ju en försöksperiod. Man visste inte riktigt hur man kunde gå vid sidan om upphandlingsregler och annat. Därför var det inte fråga om en check utan om en rekvisition. Man fick hitta nya vägar att gå fram.

Detta har vi tagit hänsyn till i lagstiftningen. Vi har gett Konkurrensverket i uppdrag att ta fram en vägledning för huvudmännen så att de kan uppfylla den enskildes möjligheter att påverka valet. Vi har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en vägledning och stöd för förskrivare och andra yrkesgrupper. Det kan handla om stöd till egenvårdsprodukter och till ordinarie hjälpmedelsverksamhet.

Vi har tagit vara på de kommentarer som har kommit i remissvaren. Det är därför vi säger att det ska finnas en tydlig uppföljning som stärker och tydliggör att lagen efterlevs. Vi har inte stiftat en lag som vi lämnar vind för våg så att det får gå hur som helst. Alliansregeringen tar ett tydligt ansvar för att lagen ska utformas på ett bra sätt. Vårt syfte är att människor som har en funktionsnedsättning och behöver hjälpmedel – det är betydligt fler hjälpmedel än bara hörapparater – där människor kan påverka sin livskvalitet, standarden i det dagliga livet och möjligheten att vara delaktig i samhället, ska få individuellt utformade hjälpmedel, i stället för att det enskilda landstinget ska bestämma.

I dag är verkligheten den att det är plånboken som bestämmer. I dag är det landstingen som bestämmer. I dag diskriminerar vi alla människor som vill påverka sin vardag och som har en funktionsnedsättning.

Jag tycker att lagförslaget är bra, och jag är glad att vi följer upp och ger myndigheterna i uppdrag att se till att det fungerar. Det är så det ska fungera.

Anf. 41 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan förstå att det inte är helt enkelt att försvara sig mot någonting som vi i grunden är överens om. Vad jag hävdar är att vi borde lyssna på dem som faktiskt förstår vad det handlar om. Men Margareta B Kjellin säger: Nej, det tycker jag inte att det finns någon anledning till, för vi har gjort precis allting som behövs för att det ska bli bra.

Vi brukar säga att det inte är vi som är fienden, och det är vi inte nu heller, utan det är verkligheten som är fienden för Moderaterna. Precis så är det också här.

Anf. 42 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Då måste jag säga att jag inte förstår varför man reserverar sig mot någonting som man är överens om. Det är vad det handlar om, om jag ska tro det Lennart Axelsson säger. Det är inga betänkligheter; det är bra.

Vi lyssnar inte, säger ni. Men det var en försöksperiod. Man lyssnade på remissvaren, och sedan har man vidtagit åtgärder. Det innebär inte att man ska göra halt och inte fortsätta. Vi ska följa upp och ta ansvar. Jag är stolt över propositionen, och jag är glad för det vi nu gör. Jag hoppas att detta kommer många till godo.

Anf. 43 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Regeringen vill med detta betänkande stärka den enskildes självbestämmande inom hjälpmedelsområdet. Den enskilde med en funktionsnedsättning vet bäst vad man behöver för stöd och ska vara delaktig och ha inflytande i val av hjälpmedel. Alltså ska hjälpmedelsanvändarna stå i centrum för hjälpmedelsprocessen. Det finns 800 000–850 000 personer som har någon form av hjälpmedel. De största grupperna är personer med rörelsefunktionsnedsättningar och personer med hörselnedsättning.

Herr talman! I detta betänkande föreslås att hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen ändras så att det tydligare framgår att sjukvårdshuvudmannen ska erbjuda den enskilde att få välja hjälpmedel när det finns olika hjälpmedel tillgängliga inom landstinget och kommunen. Det ska också framgå i lagstiftningen att vårdgivaren ska se till att patienten får individuellt anpassad information om de hjälpmedel som finns. Informationsplikten ska alltid tas på största allvar inom hälso- och sjukvården. Med den lagändring som föreslås ges information om hjälpmedel samma status i lagstiftningen som information om undersökning, vård och behandling. Med detta förslag får landsting och kommuner möjlighet att välja att erbjuda förskrivning genom fritt val av hjälpmedel, med eget ägande. Då får jag som patient välja utanför sortimentet.

Herr talman! Det är dock viktigt att understryka att man med denna lagstiftning vill stärka patientens rätt till delaktighet och val, och när det gäller fritt val ska det beaktas om det är lämpligt för den enskilde och om nyttan av hjälpmedel står i rimlig proportion till kostnaderna. I hälso- och sjukvårdslagen anges tydligt att landsting och kommuner ska fortsätta att erbjuda både habilitering och rehabilitering.

Herr talman! I augusti 2007 fick Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att samordna en försöksverksamhet för fritt val av hjälpmedel. Försökskommunerna och -landstingen skulle pröva om ett fritt valsystem kunde införas och på vilket sätt man skulle kunna göra det samt sedan redovisa sina erfarenheter. Detta pågick 2007–2009.

Den bedömning som Hjälpmedelsinstitutet gjort är att fritt val av hjälpmedel är ett bra komplement för den som vill och kan påverka valet av produkt. Men det är viktigt att möjligheten att få hjälpmedel för-

skrivna inom det ordinarie systemet, alltså inom landstingen, ska finnas kvar och att det ska säkerställas att det finns en god tillgänglighet när det gäller hjälpmedel för dem som inte vill eller kan utnyttja fritt val av hjälpmedel.

Herr talman! I samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting har regeringen beviljat medel för att öka informationsinsatserna. Man avsatte 19 miljoner kronor 2012–2014. Den här insatsen, som en del har tagit upp, kallas Hitta och jämför hjälpmedel, och det kommer att bli en gemensam informationsportal på webben under hitta.se. Hjälpmedelsinstitutet har även sedan 2011 haft ett uppdrag att stärka samverkan kring elektronisk kommunikation genom att ge expertstöd till landstingen, hjälpmedelsproducenter och brukarorganisationer. En del i uppdraget var att fokusera på teknikstöd för personer med tal- eller språkskada. Man har föreslagit att se över förordningen om statsbidrag till elektronisk kommunikation för att nå bredare grupper. De målgrupper man då talar om är dövblinda, gravt hörselnedsatta och de som har tal- eller språkskada. Det är viktigt att bredda målgruppen. Arbetet med att bereda den eventuella förändringen i förordningen pågår i Regeringskansliet.

Herr talman! Vi får inte glömma att hjälpmedelsverksamheten är en del av vårdkedjan. Precis som vård och behandling ska utformas och genomföras i samråd med patienten ska hjälpmedel alltid utformas och verksamhet genomföras i samråd med patienten. Det förstärks tydligt i lagförslaget.

Herr talman! Det fria valet ska vi se som ett komplement till den ordinarie hjälpmedelsverksamheten. Regeringen kommer att ge Konkurrensverket i uppdrag att ta fram en vägledning till huvudmännen om förutsättningarna att vid upphandling och tillämpning av lagstiftning ta hänsyn till den enskildes behov, önskemål och möjlighet att påverka val av hjälpmedel. Så står det i betänkandet. Socialstyrelsen kommer att få ta fram en vägledning till stöd för förskrivare och andra yrkesgrupper.

Herr talman! Regeringen har för avsikt att följa upp hur valfriheten av hjälpmedel utvecklas. I utskottet har vi sagt att vi har stor förståelse för bland annat de reflexioner och frågeställningar som förmedlats från HRF, Hörselskadades Riksförbund. Vi kommer att följa detta noga.

De föreslagna förändringarna har som syfte att bidra till att stärka patientens ställning, den enskildes ställning.

Herr talman! Vi får inte se hjälpmedel som en isolerad teknisk företeelse, utan rätten till hjälpmedel är en förutsättning för personer med funktionsnedsättning att kunna leva sitt liv på lika villkor med andra.

(Applåder)

Anf. 44 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med Maria Lundqvist-Brömster om att hjälpmedel inte är någon teknisk sak. De ingår i en helhet och är en förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra. De ingår i en helhet där man prövar olika hjälpmedel, ser hur de har fungerat, kanske får komma tillbaka och får ersätta dem med något annat eller ändra något. Det ingår en massa andra insatser.

Jag tror att människor som lyssnar blir ganska förvirrade, utom möjligtvis de i funktionsnedsättningsrörelsen som har lusläst förslaget. Det som föreslås, förändrad lagstiftning, står alla partier bakom. Jag från

Vänsterpartiet och mina rödgröna kamrater tycker att det är jättebra att man förstärker inflytandet genom lagstiftningen.

Vad vi diskuterar är så kallat fritt val, eget ägande, hjälpmedelscheckar och vad det kan leda till. I den delen finns inget lagförslag. Ni har backat; ni har inte lagt fram något lagförslag. Jag tycker att det är viktigt att klargöra detta. Om jag bara hade lyssnat här hade jag blivit totalförvirrad och trott att ni inte visste att vi är överens med er om det andra, men det vet ni.

Däremot skulle jag gärna vilja ha en kommentar till att ni av någon anledning måste ha backat från det ni ansåg tidigare, att det skulle till en lagstiftning om att tvinga på så kallade hjälpmedelscheckar och eget ägande av hjälpmedel.

Det andra jag vill fråga om är: Ser inte Maria Lundqvist-Brömster någon risk för att det här leder dels till att checkarna kanske hamnar på lite för låg nivå och att man får betala mycket själv, dels till att det läggs ett stort ansvar på den enskilde, även om de som absolut inte kan välja undantas? Det är en väldigt stark marknadsföring i Stockholm för att gå till de privata med sin check.

Anf. 45 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Det är precis som Eva Olofsson säger. Vi är överens om lagförslaget och förstärkningar för den enskilde i hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen. Sedan återstår en möjlighet att få fritt välja utanför sortimentet. Det görs redan i dag, som jag har nämnt, i Skåne och i Stockholm.

Efter att detta har klubbats förutsätter jag att även landstingen börjar titta över sina avtal och regelverk för hjälpmedel. Till syvende och sist är det landstingen som fortfarande har mandatet att utforma hur hjälpmedelsförordningar och annat ska se ut.

Det är bra att det i betänkandet så tydligt står att man från landstingen inte kan avhända sig ansvaret för hjälpmedel. Det ska vara en god tillgänglighet. Det är upp till patienten själv att välja.

Jag tog kontakt med politikerkolleger i Skåne. Nu föreslår vi inte i betänkandet på något sätt hörselcheckar eller något tvingande fritt-val-system. Men de är väl medvetna om att det finns saker som inte har fungerat.

Det man måste göra är att titta på regelverk och följa upp de avtal som har slutits från landstingen med olika aktörer.

Anf. 46 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! När man diskuterar hjälpmedel är en viktig del vilka avgifter man tar, vilka kostnader man tar, vilket sortiment man får och vad man lägger som egenansvar som människor ska bekosta själva. Det andra är den samordning jag talade om.

Detta är delar som är oerhört mycket viktigare för att alla ska få rätt till de hjälpmedel de behöver än att införa fritt-val-checkar som snarare riskerar att slå sönder vårdkedjor och annat.

Jag skulle vilja ta upp frågan om barn och hjälpmedel med Maria Lundqvist-Brömster. Det ser väldigt olika ut för fritidshjälpmedel, barns speciella behov av hjälpmedel och den specialkompetens som behövs

särskilt när det gäller barn med väldigt stora och många olika funktionsnedsättningar. Den kompetensen finns inte överallt.

RBU har tagit upp väldigt tydligt att man skulle behöva se till att den kompetensen finns regionalt och nationellt och att man ökar kunskapen så att barn får de hjälpmedel och det stöd för sin utveckling som de ska ha eftersom barn har alldeles speciella behov.

Vi har i den här frågan motionerat om att se efter hur läget verkligen ser ut och att man ska utreda behovet att öka och samla kompetensen. Jag vill höra hur Maria Lundqvist-Brömster ser på de frågorna och vad Folkpartiet och regeringen vill göra i de frågorna.

Anf. 47 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att om barnkonventionen vore svensk lag skulle vi kunna jobba med de frågorna i landstingen på ett helt annat sätt. Där kan vi börja. Habiliteringen ute i landstingen har ett jätteviktigt uppdrag med multifunktionsnedsättningar hos barn och unga. De har också en väldigt hög kompetens. Vi har nu lagt uppdrag på den nya Myndigheten för delaktighet att följa upp hur kommuner och landsting jobbar med dessa frågor. Då förväntar jag mig också att barnperspektivet finns med. Jag vill börja med det utifrån de uppdrag som redan finns.

Anf. 48 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Folkpartiet har historiskt sett med all rätt ett väldigt högt anseende när det gäller den här typen av frågor. Det gäller inte minst på grund av att Bengt Westerberg var den som var med och införde något som i och för sig Socialdemokraterna hade startat en utredning för genom Bengt Lindqvist.

Jag förstår att det är lite bekymmersamt för Maria Lundqvist-Brömster. Man får inte alltid genomslag för sina synpunkter i en fyrparti-allians som måste ge och ta. Jag vet att det har gällt i en del andra frågor på området.

Tycker inte Maria Lundqvist-Brömster att det är bekymmersamt när det kommer fram synpunkter som de från Hörselskadades Riksförbund? De menar på att vi borde titta över hur det har fungerat med de försöksverksamheter som har funnits innan vi ger uppdrag till myndigheter och går vidare. Det innebär förslaget, och det är den skillnaden i synsätt som vi diskuterar här.

Det borde inte heller kosta så mycket politiskt. Det borde egentligen vara en vinst att man visar att man lyssnar på dem som berörs. Min fråga är: Hade Maria Lundqvist-Brömster följt med på vår sida om hon hade haft möjlighet att göra det själv?

Anf. 49 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Det var en rak fråga. Vi diskuterade ordentligt i Alliansen om den skrivelse som kom från HRF. Därför har vi också gjort en tydlig markering i utskottets betänkande, eller hur? Vi säger att vi ska följa frågan och att vi har tagit del av deras frågeställningar och oro kring hur det har hanterats.

Vi har nu lagt ett uppdrag på Myndigheten för delaktighet och Socialstyrelsen för att följa hur hjälpmedelshanteringen sker hos de olika hu-

vudmännen. I dagsläget känner jag mig ganska tillfreds med det. Vi har ändå hörsammat dem.

Jag håller med Lennart Axelsson att det är oerhört viktigt att vara lyhörd för de erfarenheter man har från olika organisationer. Det var just därför som jag tog kontakt med Region Skåne häromdagen för att höra hur man har hanterat hörselcheckarna och det som ni har beskrivit.

Jag förstår nu att man verkligen funderar på att eventuellt lämna detta med hörselcheckar och göra en översyn av regelverk och annat. Jag nöjer mig med det tills vidare.

Anf. 50 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vet att Maria Lundqvist-Brömster precis som jag har varit politiker länge. När man skriver någonting som det man gjorde i det här betänkandet om att man ska följa detta noga är det i regel inte till något förpliktigande. Eftersom Maria står bakom detta vore det intressant att veta lite mer. Vad menar Maria Lundqvist-Brömster med att hon ska följa detta noga?

Anf. 51 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Det var precis det jag försökte säga, men jag kanske var för otydlig. Det är oerhört viktigt att vi följer upp de myndigheter som har fått uppdrag från regeringen att följa utvecklingen, utvärdera, ge förskrivarna vägledning, och så vidare, och att vi fortsättningsvis också tar del av erfarenheter man har. Det är ett sätt att verkligen kontrollera hur fritt val av hjälpmedel utvecklar sig.

Anf. 52 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle lite grann vilja ta upp frågan om valfrihet. När man vill byta huvudman blir det väldigt ofta så att man utgår från att det som finns i dag inte är någonting att ha. Det är inte bra. Där finns ingen valfrihet. Men det gör det.

Det finns väldigt stor valfrihet i dag av olika hörapparater. Det finns även möjlighet att gå utanför sortimentet. Det är ändå viktigt att veta att det ser ut så i dag. Det är ingenting som jag har hittat på, utan jag har tagit det från remissvaren.

Jag vill ställa en fråga om valfrihet. Till det hör också pengar. Som flera av oss har sagt och som HRF har skrivit har en del människor fått ta ur egen ficka för att betala. Det står i en del av svaren att människor har fått låna pengar för att kunna betala en dyrare hörapparat än vad checken ger.

Är det meningen med valfrihet och delaktighet att det ska bero på vad jag själv kan betala?

Anf. 53 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att en sådan hantering är helt fel, Agneta, att man mer eller mindre kör med falsk marknadsföring. Jag har också fått ta del av de erfarenheterna. Men jag menar att landstinget i detta fall måste ta sitt ansvar och följa upp de avtal man har. Som du säger finns valfriheten även inom landstingen, men utbudet på hjälpmedelscentralerna är lite olika.

Därför tycker jag att det är oerhört bra att vi i betänkandet säger att det absolut inte får bli så att man minskar sitt eget lager för att offentligt spara pengar, utan man ska se till att man har en god tillgång på hjälpmedel.

Kommunerna och landstingen har självstyre, och de måste följa upp detta. Det brister också i information – man får vilseledande information. Här trycker vi på delaktighet och på att informationen är viktig, i patient-säkerhetskänseende och med tanke på hälso- och sjukvårdslagen.

Vi gör en tydlig markering i betänkandet, och min förhoppning är då att landstingen är lyhörda för förändringen och ser över sina avtal och regelverk.

Anf. 54 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Ja, det är riktigt att det ser olika ut i landstingen i dag, att de har gjort olika val och har olika tillgång på hörapparater.

Fler och fler audionomer arbetar nu för hörapparatfirmor och inte längre i landstinget. Det är här man upphandlar, med det fria valet av hjälpmedel, och då blir sortimentet kanske ännu mer begränsat. Om jag är audionom på firma X kommer jag knappast att förorda att du som patient ska välja hörapparat från firma Y. Jag ser inte på något sätt att det är självklart att valmöjligheterna blir större, utan risken är att de blir mindre.

Det jag ser som den stora farhågan är att det kommer att bli en ekonomisk fråga, och jag hör att Maria också är orolig över det. Det tycker jag är bra, för jag tror att man ska vara orolig över det.

Då kommer vi fram till det viktiga: när jag sitter där och ska välja hörapparat. Den är, som sagt, en högteknologisk apparat där man utgår från ett audiogram. Tänk då om du som expert tycker att en viss apparat passar min hörsel, att den är utmärkt utifrån mitt audiogram, men att jag säger att jag vill ha en annan. Det där är någonting som man över huvud taget inte har berört, och det kanske inte heller var meningen. Men sådana här situationer uppstår faktiskt. Vem är det som bestämmer?

Anf. 55 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Valmöjligheter innebär ju vissa risker, oavsett om det handlar om hälso- och sjukvård eller om andra saker. Men hälso- och sjukvården är det som ligger närmast oss människor, och det ska fungera.

När det gäller audionomer som har startat eget och så vidare kommer jag från ett län där vi har haft långa köer till hörselundersökningar, och där är vi väldigt glada för att fler tar på sig uppdraget att undersöka patienter som eventuellt behöver hörapparat.

Hur som helst handlar det här om hur vi skriver våra avtal och hur vi följer upp dem. Det är oerhört viktigt. Det man kan diskutera, och som diskuterades i propositionen, är om det eventuellt ska göras en journalanteckning om att information och upplysningar har lämnats, att patienten har varit delaktig och så vidare. I det fallet tog inte regeringen ställning, för eftersom landstingen har sin självstyrelse ville man inte belasta dem ytterligare i mötet med patienten.

Vi får helt enkelt följa detta, och det är det vi skriver i betänkandet.

Men jag måste ändå säga att vi förstärker patientsäkerhetslagen och hälso- och sjukvårdslagen. Hjälpmedel är lika viktiga i hanteringen när

man går till sjukhuset eller till en mottagning som övrig vård, undersökning och behandling. Dit har vi kommit lagstiftningsmässigt, och det tycker jag är bra.

Anf. 56 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman, åhörare och kolleger! Ett grundläggande mål för funktionshinderspolitiken är att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.

Då krävs det också att man har möjlighet att styra över sitt eget liv och få vara delaktig i de beslut som påverkar ens vardag. Valet av hjälpmedel är en typisk sådan fråga. Den som har viljan och kunskapen att besluta om sitt eget hjälpmedel ska givetvis få göra det. Den som inte vill eller inte kan fatta ett sådant beslut ska det offentliga givetvis hjälpa i lika stor utsträckning som i dag. Skillnaden blir alltså att den som vill får chansen att besluta själv i lite högre grad.

Vi i Centerpartiet tycker att det är fullt rimligt att det införs en möjlighet för landsting och kommuner att ge patienter chansen att välja hjälpmedel när det finns olika hjälpmedel tillgängliga. I grunden är det en frihetsfråga. Du vet själv bäst vad som passar dina behov, speciellt om du dessutom kan få professionell rådgivning och vägledning av hälso- och sjukvårdspersonal. För att ytterligare underlätta informationsspridningen håller en pris- och jämförelseportal på att byggas upp i samarbete med 1177.

Den enskildes val ska tillgodoses om det med hänsyn till den enskildes behov och kostnaderna för hjälpmedlet framstår som befogat.

Den som har ansvaret för hälso- och sjukvården av en patient ska se till att patienten ges individuellt anpassad information om bland annat de metoder för undersökning, vård och behandling som finns.

Att hjälpmedel inte finns med känns orimligt. Hur går det att motivera att en patient får påverka sin egen behandling men att den möjligheten uteblir om behandlingen består i ett tekniskt hjälpmedel?

De brukare som använt sig av möjligheten till så kallat eget ägande och som därmed valt ett hjälpmedel utanför landstingets eller kommunens ordinarie sortiment har sett många fördelar med det fria valet. Hjälpmedelsanvändarna har bland annat känt sig tryggare i valet av hjälpmedel och varit mer nöjda med bemötandet och den information de fått om hjälpmedlet.

Självklart finns det även de som inte är helt nöjda eller som anser att de fått betala för höga priser. Här är det jätteviktigt, precis som Maria Lundqvist-Brömster påpekade, att det är landstinget som har ett ansvar att följa upp sina avtal, göra bra avtalsskrivningar och se till att ha en god kontroll. Det handlar om att göra kompetenta avtalsskrivningar och bra utvärderingar.

Men att några missköter sig ska inte påverka dem som faktiskt vill påverka sin egen vård. Att hjälpmedel likställs med andra behandlingar och att hälso- och sjukvården får en utökad informationsskyldighet torde ses som förbättringar för patienten. Det är visserligen på bekostnad av den politiska maktens möjlighet att styra, men vi i Centerpartiet tror att människor i grunden vet bäst själva och också ska få möjlighet att ta beslut där de kan göra det. Det kallar vi närodlad politik.

Med det vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 57 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! *Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel* är rubriken på betänkandet och likaså på den proposition som regeringen har överlämnat till riksdagen.

Att den enskilde ska ges valmöjligheter i så många sammanhang som möjligt är en viktig fråga för oss kristdemokrater och för alliansregeringen i dess helhet. Successivt har vi sedan 2006 arbetat för att flytta beslut från oss politiker till den enskilde medborgaren. När det gäller vård- och omsorgstjänster ska inte dessa exkluderas från möjlighet att välja mellan olika alternativ. Det faktum att man blir gammal eller drabbas av en funktionsnedsättning ska inte innebära att man fråntas möjligheten att ha inflytande över det som i hög grad berör vardagen. Den enskildes behov och önskemål måste vara vägledande.

Lagen om valfrihet, patientsäkerhetslagen och den kommande patientlagen är exempel på åtgärder som regeringen vidtagit för att stärka den enskildes makt.

När det gäller hjälpmedel ser vi det som en given utgångspunkt att personer med behov av hjälpmedel utifrån den egna kunskapen om sin funktionsnedsättning och sina önskemål själva ska ha stor möjlighet till delaktighet och inflytande i valet av hjälpmedel. Tillgången till väl fungerande hjälpmedel är för många en förutsättning för att kunna leva ett självständigt liv och vara delaktiga i samhället.

Hjälpmedelsverksamheten är en del av vårdkedjan, och därför bör de regler som innebär att vård och behandling ska genomföras i samråd med patienten också omfatta hjälpmedel. Närmare 900 000 personer i Sverige använder någon form av hjälpmedel, och behovet kommer sannolikt att öka. Jag tror att morgondagens hjälpmedelsanvändare kommer att förvänta sig en hög grad av självbestämmande även när det gäller hjälpmedel.

För att kunna göra ett val är tillgång till information och god rådgivning grundläggande. Det handlar om personlig rådgivning och tillgång till information, till exempel på webbplatsen 1177.se. Regeringen avsätter därför 19 miljoner för att utveckla sidan som heter Hitta och jämför hjälpmedel.

Herr talman! Vårdgivaren ska ge den enskilda patienten individuellt anpassad information om de hjälpmedel som finns att tillgå. Ansvar för att så sker ska framgå av patientsäkerhetslagen.

Myndigheten för delaktighet får i uppdrag att stimulera landsting och kommuner att öka den enskildes medbestämmande genom informationsinsatser till hjälpmedelsanvändare och närstående.

En väldigt viktig aspekt som har framkommit här tidigare är att det ges tydlig och opartisk information om vilka alternativ som finns. Här är det väsentligt att vara lyhörd för brukarorganisationernas synpunkter. Som vi skriver i betänkandet kommer vi att noga följa upp till exempel det som Hörselskadades Riksförbund för fram i sin skrivelse.

Prot. 2013/14:105
29 april

*Mer inflytande
för den enskilde
i valet av hjälpmedel*

Det är också viktigt för dem som inte vill eller kan utnyttja fritt val att möjligheten att få hjälpmedel förskrivna inom det ordinarie sortimentet finns kvar. Det får inte utarmas. Det måste betonas att fritt val med eget ägande är ett komplement som inte passar alla. Den ordinarie hjälpmedelsverksamheten är basen i hjälpmedelssystemet.

De föreslagna förändringarna i hälso- och sjukvårdslagen och patient-säkerhetslagen har till syfte att stärka individens ställning. För att säkerställa att syftet uppnås ska regeringen ge ett myndighetsuppdrag att följa upp så att ökad delaktighet och valfrihet uppnås.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

8 § Ett stärkt föräldrastöd – för barnets rätt till trygga uppväxtvillkor

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU21

Ett stärkt föräldrastöd – för barnets rätt till trygga uppväxtvillkor (skr. 2013/14:87)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 13 §.)

9 § Livsmedelspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU21
Livsmedelspolitik
föredrogs.

Anf. 58 PYYRI NIEMI (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater står bakom samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bara bifall till reservation 7.

Herr talman! Vi socialdemokrater föreslår en ny satsning på och kraftsamling för svensk livsmedelsproduktion. Vi vill skapa en organisation som vi har gett arbetsnamnet Svensk Mat. Vi vill bjuda in intresseorganisationer och näringslivet att delta som delägare. Syftet är en samordnad kraftsamling för att ge stöd och stimulans till effektivisering och till utveckling och lansering av varumärken som har svensk livsmedelsproduktion som råvara. Det kan handla om att utveckla pilotanläggningar för innovationer, hjälp för företag att samordna sin verksamhet, utveckling av byggtekniker som ger billigare investeringar utan att djurskyddskraven försämras och utbildning om hur nya varumärken kan lanseras.

Herr talman! Det är tydligt att det finns ett samband mellan ohälsosam mat och socioekonomisk bakgrund samt utbildningsbakgrund. Låg-

utbildade med dålig ekonomi äter mer ohälsosam mat och lider oftare av fetma.

Därför är det ett självklart politiskt uppdrag att arbeta för att medborgarna äter mer hälsosamt. Vi måste självklart arbeta med bättre information och regleringar för att nå dessa mål. Kunskapen om problemen måste också stärkas i skolan. Det handlar om att underlätta för konsumenterna att göra sunda val.

Nyckelhålsmärket är en bra idé, men vi vill också utreda en märkning som tydligare anger varans innehåll av fett, socker, salt och så vidare. Vi föreslår alltså ett nytt svenskt system för tydligare märkning av matens hälsovärde. Ett alternativ är det brittiska systemet med trafikljussymboler som anger om maten är hälsosam eller inte.

Vi tycker att det i lag ska bli tydligare hur och var den nuvarande märkningen av näringsvärdet sker.

För mycket salt i maten kan leda till högt blodtryck. Det ökar risken för hjärtinfarkt, stroke och skador på njurarna. En anledning till det höga saltintaget är att mycket salt i maten är dolt för konsumenten eftersom det inte finns krav på just den formen av märkning.

En mängd tillsatser används i maten för att den ska se bättre ut, få rätt konsistens och smaka bättre. Utvecklingen och uppfinningsrikedomen går snabbt, och vi är oroliga för att kontrollen av dessa ämnens hälso- och miljöeffekter inte hinns med.

Herr talman! Vi tror att offentlig sektor måste ta ett större klimat- och miljöansvar vid upphandling. Det kan handla om att införa vegetariska måltider en eller flera dagar i veckan och att utforma och servera maträtter där en mindre mängd kött används. Även staten måste ta sitt ansvar. Vi menar att den statliga upphandlingen av mat måste inriktas på minskad klimatpåverkan.

Den offentliga sektorns inköp av ekologiska livsmedel har ökat, och det är positivt. Det har gjort att marknadsförutsättningarna för ekologiska produkter har stabiliserats något och skapat ett bredare utbud av dessa produkter och bättre tillgänglighet till dem. Vi socialdemokrater vill att 30 procent av livsmedelsprodukterna ska vara ekologiska till 2020.

Upphandlingsreglerna är snåriga, och flera kommuner har den senaste tiden fått problem. Miljöstyrningsrådet har i dag en viktig uppgift att stödja kommunerna. Nu kommer det att läggas ned, och vi socialdemokrater är mycket oroliga över detta. Vi menar att eftersom behovet av råd och stöd ökar behöver verksamheten som bedrivs av Miljöstyrningsrådet tvärtom få än mer plats och möjligheter.

Herr talman! Björnstammen i Sverige har ökat relativt snabbt de senaste 15 åren. En ökad jakt på björn ställer krav på nya, mer effektiva sätt att ta hand om björnköttet. En skjuten björn måste tas om hand av slakteriet omgående eftersom köttet förstörs mycket snabbt om det utsätts för värme. Men enligt lag måste björnen ha pälsen kvar när den kommer till slakteriet, annars får den inte säljas.

När lagen om att björnskinnet måste vara kvar på djuret instiftades uppstod nya problem. Det kan i dag ta upp till tre veckor att få alla tillstånd och intyg utfärdade, och i och med att köttet inte får frysas innan det har besiktigats och alla prover är tagna är köttet redan förstört när tillstånden är klara.

Det har hänt vid ett flertal tillfällen att björnar blivit liggande i väntan på besiktning och tillstånd, och därigenom har köttet förstörts. Den långsamma hanteringen hos myndigheter har gjort att flera producenter helt slutat att förädla svenskt björnkött.

Vi menar att förenklingar är nödvändiga. Det kan till exempel handla om att endast en myndighet får huvudansvaret – förslagsvis ansvarig länsstyrelse – och att det blir möjligt att göra en första besiktning av björnen i kylrum på godkänt slakteri. Det här tycker vi att regeringen bör hantera.

(Applåder)

Anf. 59 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Givetvis ställer jag mig bakom alla reservationer från Miljöpartiet, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 10, *Mål för offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel*.

En grundförutsättning för att konsumenten ska kunna göra medvetna val är upplysning om produkten, inte bara priset. Egentligen handlar det om att säkerställa identiteten på den vara vi äter. Konsumenten ska kunna lita på innehållsförteckningen på en vara. Alla i produkten ingående ingredienser ska redovisas.

Jag tänkte ta Arlas hushållsost som exempel. Jag gick till min Hemköpsbutik i Tranås, och i kyldisken där hittade jag Arlas hushållsost. Det låter väl tryggt och bra. Men om man är uppmärksam och läser den finstiltla texten på kanten på förpackningen ser man att osten är gjord i Danmark, inte i Falkenberg som tidigare.

Det framgår inte heller att danska kor tillåts äta GMO-foder. Den konsument som nu till äventyrs inte vill använda animaliska produkter från djur som fått GMO-foder och därmed indirekt stödja en produktion man är tveksam till – ja, till och med tar avstånd ifrån – har det inte lätt. Hur ska den vanliga konsumenten kunna hålla koll? Jag vill framhålla att det inte handlar om att produkten innehåller GMO. Där har EU regler som säger att GMO-innehåll över 0,9 procent måste märkas.

Arla säger att om Arlakossan finns med på förpackningen är produkten svensk. Uppenbarligen räcker inte frivilliga och mer eller mindre otydliga märkningar. Jag anser att vi ska införa obligatorisk och tydlig ursprungsmärkning. Det ligger i svenska konsumenters och svenska bönders intresse. För övrigt är det säkraste sättet att undvika att stödja GMO-odling att handla ekologiska livsmedel.

Och apropå ekologiska livsmedel, herr talman, så för det mig in på den offentliga sektorns livsmedelsinköp, i synnerhet inköp av ekologiska livsmedel. Vill samhället att bland annat uppsatta miljökvalitetsmål ska kunna nås krävs en kraftfull styrning. Vi vet att dagens konventionella jordbruk har svårt att uppnå dessa mål. Det ekologiska jordbruket är nyckeln till att lyckas med att uppnå aktuella miljökvalitetsmål. Ett medel är att sätta upp tydliga, konkreta mål för den certifierade ekologiska jordbruksproduktionen. Likaså behövs ett tydligt konsumtionsmål att arbeta fram emot, både för privat och för offentlig sektor.

Sittande borgerliga regering har mycket låga ambitioner för den ekologiska produktionen och konsumtionen. Tydliga mål saknas sedan 2010.

Exempel på en offensiv hållning är Ekologiskt Forum. Det är ett nätverk för att främja ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum bildades 2002 på KSLA – alltså Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien – och har nu sitt säte vid SEI, Stockholm Environment Institute. Man föreslår en övergripande målsättning: år 2020 bör 50 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen utgöras av certifierade ekologiska produkter och minst 30 procent av den svenska jordbruksarealen bör utgöras av certifierat ekologiskt jordbruk. Miljöpartiet ansluter sig till dessa mål.

Men det finns också de som har högre ambitioner än så. Till exempel har Uppsala, Södertälje, Lund, Borlänge och Malmö en sak gemensamt; 100 procent ekologiska livsmedelsinköp. Hur ska de klara det? Framgångsreceptet är: minskat svinn, mat lagad från grunden av duktiga kockar samt mer grönt och mindre kött på tallrikarna, och detta ska ge ekoresultat.

Jag tycker att staten borde sätta upp mål för den egna livsmedelsupphandlingen. Jag tänker då på militära anläggningar, fängelser och dylikt. Det är bara viljan som saknas.

Domstolsbehandlingen av Nordkalks omdiskuterade förslag till kalkbrott i Ojnare i Bunge på norra Gotland har bland annat visat att hänsynen till och skyddet för vattentäkter är otillräckligt. Ett omdiskuterat fall gäller Vättern och vad intresset att utvinna mineraler i dess omedelbara närhet innebär för risker för Vättern som dricksvattentäkt. Här anser vi i Miljöpartiet att det krävs ett starkare skydd.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag citera ur det särskilda yttrande som S, V och MP har avgett angående transfetter och azofärgämnen:

”År 2011 beslutade en majoritet i Sveriges riksdag om att i ett tillkännagivande till regeringen kräva åtgärder för att minska användningen av transfetter. År 2012 beslutade samtliga partier i Sveriges riksdag, via ett tillkännagivande till regeringen, att regeringen med kraft skulle verka för ett återinförande av förbudet mot användningen av azofärgämnen i Sverige.”

I tidningen Riksdag & Departement går det att läsa att regeringen mer eller mindre obstruerar mot dessa och andra tillkännagivanden från en samlad riksdagsmajoritet. Vi från S, V och MP vill få en förklaring till varför inget har hänt med de tillkännagivanden som avses i detta yttrande, och vi är djupt kritiska till regeringens passiva hållning inför dessa av riksdagsmajoriteten framställda krav.

I den svenska demokratiska modellen är det helt självklart att regeringen ska, med rimlig skyndsamhet, leverera underlag för beslut som en majoritet i Sveriges riksdag har krävt. Oviljan att följa riksdagsmajoritetens beslut är ett direkt angrepp på den författning som har arbetats fram i bred enighet i Sveriges riksdag.

(Applåder)

Anf. 60 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Vi från Sverigedemokraterna står givetvis bakom samtliga våra reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 12.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna har noterat stora brister i livsmedelssäkerheten och tycker därför det är rimligt att agera kraftfullt för att motverka matfusk och import av varor som är bedrägliga, rent oetiska eller som kan vara skadliga för människor. Vi anser att spårbarhet och märkning är viktiga parametrar.

Vi är förvisso inga fiender till handel med andra länder, men det bästa både för det svenska folket och för svensk livsmedelsindustri är korta lokala och regionala livsmedelskedjor där det går att spåra ursprunget. Det gäller kanske framför allt på kött. Det ger en bra och säker mat på borden med god miljöprestanda, samtidigt som det ger fler arbetstillfällen bland de så viktiga landsbygdsföretagen.

Att Sverigedemokraterna värnar om det svenska jordbruket bör väl vid det här laget inte komma som någon nyhet för någon, men denna gång tänkte jag uppehålla mig vid just spårbarhet och märkning. Vi menar att frågan måste angripas från tre fronter samtidigt, nämligen utökad märkning, hårdare sanktioner vid fusk och större resurser till kontroller.

Herr talman! När det gäller märkning vill vi utveckla och modernisera ett märkningssystem för livsmedel – detta för att ge konsumenten makt att värna inte minst djurs välbefinnande. Det ska gälla såväl charkvaror, sammansatta produkter som mat på restaurang. Känner man till en varas ursprung kan man också göra mer aktiva val till exempel gällande antibiotikaanvändning, andra tveksamma produktionsmetoder eller helt enkelt bara för att kunna använda sin konsumentmakt till att stödja det svenska miljövänliga jordbruket.

Vidare behöver det bli mer kännbart att fuska med mat. Incitamenten för att fuska, och helt sonika märka produkten med ett felaktigt innehåll, är i dag mycket starka då det finns stora pengar att tjäna. Av de matskandaler som tidigare har avslöjats är det ytterst få som har lett till åtal och fällande domar. Så gott som alla förundersökningar om brott mot livsmedelslagen har lagts ned av polis och åklagare, ofta med hänvisning till att straffsätserna är för låga.

I dag finns endast bötesstraff för brott mot livsmedelslagen. Sanktionsmöjligheterna mot dem som fuskar måste alltså öka, eftersom straffvärdena i dag inte är tillräckliga för att verka avskräckande.

Vi behöver också ökade resurser till de myndigheter som ska utföra kontrollerna. Som vi alla vet upptäcktes omfattande köttbedrägerier under 2013 då det visade sig att många färdigrätter innehöll hästkött och att man hade fuskat med ursprungsmärkningen och märkt köttet som svenskt, fast att det hade producerats i andra länder. Konsumenter som i god tro har litat på innehållet har tvingats att inse att de har blivit förda bakom ljuset. Köttfusket bedöms också vara omfattande och troligtvis har vi ännu bara sett toppen på ett isberg. För att konsumenterna åter ska kunna lita på att en produkt innehåller det som står på förpackningen behöver arbetet med kontroller intensifieras, vilket i sin tur innebär att myndigheterna måste få mer medel till ändamålet.

Herr talman! Nu är det ju också så att alla livsmedel som vi konsumerar inte kommer från butik. Många jagar själva och säljer sedan köttet vidare till vänner och bekanta eller till butiker och restauranger. Jakten i Sverige är, förutom att den är en viktig del av vår kultur, även en metod för att få tillgång till välsmakande och verkligt ekologiskt kött. Därför bör vi i Riksdagen göra vad vi kan för att underlätta för Sveriges jägare

att bedriva en ansvarsfull och etisk jakt som reglerar våra viltstammar utifrån samhällets olika intressen. Extra bra är det om köttet kommer ifrån vildsvin som dessutom har kommit att bli ett stort problem för olika landsbygdsnärningar och privatpersoner.

Vildsvinsfrågan kommer sannolikt att bli en allt hetare politisk fråga i och med den snabba utbredningen, vilket har lett till ökade viltolyckor i trafiken och andra skadeverkningar av vildsvinens bökande i rabatter och på odlade fält.

Sverigedemokraterna har lagt fram ett antal förslag för att förenkla vildsvinsförvaltningen, bland annat i detta betänkande.

Men politik kan ibland vara lite lustigt, och det blev ganska ironiskt när två moderata politiker i en debattartikel i Svenska Dagbladet den 2 april gällande vildsvin föreslog åtgärder som de samma dag i kammaren röstade nej till.

Moderaterna Johan Hultberg och Ulf Berg föreslog bland annat: ”Det bör bli tillåtet med kameraövervakning av vilt och kameraövervakning av åtelplatser. Undantag från tillståndsplikten enligt den föreslagna kameraövervakningslagen är nödvändigt.”

Samma dag röstade alltså dessa skribenter nej till vår reservation där vi anförde: ”Fler hjälpmedel bör tillåtas även utan byråkratiskt besvärliga dispenser, inte minst vad gäller t.ex. belysning, åtelkameror och mörkersikte.”

Det var en snarlik formulering även om den givetvis skilde sig lite grann.

Vidare anförde de i debattartikeln: ”Om en jägare i dag vill sälja en bit vildsvinskött till grannen eller kollegan måste köttet trikintestas och besiktigas i en vilthanteringsanläggning. Detta system är omständligt och kostsamt. Jägaren bör i stället kunna sälja vildsvinskött direkt till konsument, givet att det är testat för trikiner.”

Låt mig göra Moderaterna uppmärksamma på att det finns en reservation att rösta på med en nästan identisk lydelse: ”Reglerna för distribution av vildsvinskött bör revideras så att jägaren på egen hand kan sälja sitt byte efter godkänd trikinprovtagning, istället för som idag då vildsvinet måste ha passerat en vilthanteringsanläggning innan det säljs vidare.”

Innebörden är identisk.

Om detta är den moderata riksdagsgruppens politik bör den också rösta så i kammaren. Annars får vi utgå från att debattartikeln var ren och skär populism och att man både vill äta kakan och ha den kvar. Frågan är väl utredd, så varför regeringen inte har agerat kan man spekulera i.

Enskilda riksdagsledamöter är givetvis fria att opinionsbilda i vilka frågor de så önskar, men nu sitter åtminstone Johan Hultberg, en av skribenterna till debattartikeln, i miljö- och jordbruksutskottet, som har att hantera dessa frågor. I det läget tycker åtminstone jag att det är kutym att man representerar partiets åsikter och inte sina egna.

Låt mig säga till Moderaterna att det är reservation nr 1 om vildsvinsprodukter som frågan gäller. Välkomna att rösta på Sverigedemokraternas reservation om detta verkligen är er politik!

Anf. 61 JENS HOLM (V):

Herr talman! För lite drygt ett år sedan briserade den så kallade hästköttskandalen med full kraft. Det avslöjades att det hade blandats in hästkött i det som var märkt ”nötkött” i våra butiker runt om i Europa. Det väckte med rätta en stor avsky bland Europas konsumenter.

Kanske ser vi en konkret effekt av denna livsmedelsskandal när vi i eftermiddag kommer att rösta för att Sverige ska driva kravet på obligatorisk ursprungsmärkning av alla köttprodukter, även i sammansatta varor. Förslaget kommer från en motion av Vänsterpartiet, och jag är förstås nöjd över att förhoppningsvis hela riksdagen kommer att ställa sig bakom det.

Vår regering har minst sagt vacklat i denna fråga. Jag har hört både landsbygdsminister Eskil Erlandsson och ledande moderatpolitiker tala om att vi inte ska ha obligatorisk ursprungsmärkning av allt kött eftersom det skulle kunna hämma konkurrenskraften för svensk och europeisk livsmedelsindustri. Det skulle bli alldeles för kostsamt och byråkratiskt.

Vi kan lägga allt det bakom oss, för i dag är vi alla överens om att Sverige med tydlig röst ska driva kravet på obligatorisk ursprungsmärkning av allt kött.

Detta ska gälla även så kallade sammansatta varor såsom lasagne, pyttipanna och korv. Tillverkar man en lasagne med ingredienser från 16 olika länder, vilket det finns exempel på, ska alla de 16 länderna stå med på förpackningen. Det är bra. Det kan nog bli ganska komplicerat för det livsmedelsföretag som sätter ihop produkter med ingredienser från så många olika länder.

Om ni frågar mig är det just detta som är poängen. Vi vill ha bättre mat. Vi vill inte att köttprodukter från en mängd olika länder blandas ihop, för då blir det helt omöjligt för konsumenter och myndigheter att kontrollera och säkerställa att det är bra livsmedel.

Med vårt krav på obligatorisk ursprungsmärkning säger vi också att det ska framgå var djuren är födda, var de är uppfödda och var de är slaktade. Hela kedjan ska framgå. Jag hoppas att vi med de ganska hårda kraven i framtiden får en modell där man inte föder fram djur i ett land, transporterar djuren till intensivuppfödning i ett annat land och sedan transporterar dem till slakt i ett tredje land där man kanske får några kronor mer per kilo. Djur ska födas, födas upp och slaktas i ett och samma område med så få transporter som möjligt.

Med kravet på obligatorisk ursprungsmärkning ger vi goda förutsättningar för en ökad lokal produktion och för en bättre produktion av livsmedel.

Vi får också bort det förfärliga som vi har i dag med att livsmedelskonsumtion har blivit en klassfråga. Människor med små plånböcker tvingas köpa den billigaste maten eftersom de saknar ekonomiska resurser medan människor med goda inkomster kan konsumera mat av bättre kvalitet. Ställer vi gemensamt krav på livsmedelsindustrin om bättre märkning kommer vi totalt sett att höja nivån på de livsmedel som produceras.

Jag är glad att vi i dag sänder en klar och tydlig signal till regeringen att den på EU-nivå och i andra relevanta sammanhang ska driva kravet på obligatorisk ursprungsmärkning av allt kött.

Jag vill precis som Kew Nordqvist ta upp det särskilda yttrandet från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Vi vill ha ett svar från regeringen på vad som har hänt med det samlade riksdagsbeslutet att regeringen ska verka för en minskning av användandet av så kallade transfetter i mat. Riksdagen beslutade om det 2011, men än så länge har vi inte sett något från regeringen.

År 2012 beslutade också riksdagen enhälligt att azofärgämnen ska förbjudas i livsmedel, men vi har ännu inte sett någon reaktion från regeringen. Det är inte acceptabelt.

Avslutningsvis ska jag slå ett slag för reservation 10 som handlar om målsättningar för ekologisk produktion. Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill kraftigt öka den totala andelen ekologiska livsmedel som köps upp i offentlig sektor. Vänsterpartiet vill också ha en målsättning för hur stor jordbruksareal som ska vara ekologiskt certifierad.

Sådana här målsättningar hade vi tidigare, men den borgerliga regeringen har avskaffat dem. Det är oacceptabelt, och det tar vi upp i reservation nr 10.

(Applåder)
(forts. 14 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.19 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.30.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

10 § Val av justitieombudsmän

Val av justitieombudsman och ställföreträdande justitieombudsman företogs.

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Till riksdagen

Konstitutionsutskottet har berett frågan om val av justitieombudsman och val av ställföreträdande justitieombudsman.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt

– att riksdagen för tiden från och med den 1 januari 2015 till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter till justitieombudsman omväljer Lilian Wiklund samt

– att riksdagen för tiden från och med den 1 juni 2014 till och med den 1 juni 2016 till ställföreträdande justitieombudsman omväljer Cecilia Nordenfelt.

Stockholm den 15 april 2014

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att riksdagen skulle omvälja Lilian Wiklund till justitieombudsman. Valet skulle avse tiden från och med den 1 januari 2015 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för tiden från och med den 1 januari 2015 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter* till

justitieombudsman
Lilian Wiklund

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att riksdagen skulle omvälja ställföreträdande justitieombudsman Cecilia Nordenfelt för tiden den 1 juni 2014–1 juni 2016.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för tiden den 1 juni 2014–1 juni 2016* till

*Fråga om hänvisning
av motion till utskott*

ställföreträdande justitieombudsman
Cecilia Nordenfelt

11 § Fråga om hänvisning av motion till utskott

Motion

Upprivande av datalagringen av Åsa Romson m.fl. (MP)
föredrogs.

Anf. 62 ANDRE VICE TALMANNEN:

Åsa Romson med flera från Miljöpartiet har, med hänvisning till 3 kap. 13 § riksdagsordningen, gett in motion 2013/14:MP100 Upprivande av datalagringen. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att lagstiftningen som genomför det så kallade datalagringsdirektivet upphävs.

Den händelse som åberopas till stöd för att motionen ska få väckas är att EU-domstolen i en dom den 8 april 2014 uttalat att datalagringsdirektivet är ogiltigt.

Enligt 3 kap. 13 § riksdagsordningen får motioner med anledning av en händelse av större vikt väckas av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunnat förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid. I förarbetena framhålls bestämmelsens undantagskaraktär, och praxis har varit restriktiv.

Efter att ha samrått med gruppledarna gör talmannen bedömningen att den av motionärerna åberopade händelsen inte utgör någon sådan oförutsedd händelse av större vikt som medger motionsrätt. Det föreligger således enligt 2 kap. 9 § riksdagsordningen hinder mot att hänvisa

motionen till utskott för beredning. Motionen ska följaktligen läggas till handlingarna utan vidare åtgärd.

Prot. 2013/14:105
29 april

Anf. 63 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! Miljöpartiet anser att detta är en motion av särskild vikt. Det kan jämföras med en motion som de borgerliga lade riksdagsåret 2004/05 angående ett EU-beslut om Apoteksbolaget. Den motionen behandlades.

Vi anser att det är rimligt att denna motion också behandlas och därmed hänvisas till konstitutionsutskottet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Fråga om hänvisning
av motion till utskott*

Beslut om begäran om hänvisning av motion

Upprivande av datalagringen (MP)

Under överläggningen hade Gunvor G Ericson (MP) yrkat att kammaren skulle begära att motionen hänvisades till utskott.

Ett bifall till Gunvor G Ericsons yrkande skulle enligt 2 kap. 9 § riksdagsordningen innebära att frågan om motionens hänvisning till utskott skulle överlämnas till konstitutionsutskottet för avgörande.

Votering:

236 för avslag

75 för bifall

38 frånvarande

Kammaren avslag yrkandet om begäran om hänvisning av motionen till utskott.

Partivis fördelning av rösterna:

För avslag: 98 S, 99 M, 21 FP, 18 C

För bifall: 22 MP, 18 SD, 18 V, 17 KD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Motionen lades till handlingarna.

12 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 28 april

NU18 Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet

Punkt 1 (Lagförslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

293 för utskottet

18 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 99 M, 22 MP, 21 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 1: 18 SD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Punkt 2 (Kvotpliktssystem och mål för energieffektivisering)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

138 för res. 2

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 21 FP, 18 C, 18 SD, 17 KD

För res. 2: 98 S, 22 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 9 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU26 Misstänkta s rätt till insyn vid frihetsberövanden

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU28 Skärpt straff för mord

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (MP, V)

Votering:

271 för utskottet

40 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 99 M, 21 FP, 18 C, 18 SD, 17 KD

För res. 1: 22 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Punkt 3 (Ytterligare åtgärder för att skärpa straffet för mord)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

293 för utskottet

18 för res. 2

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 99 M, 22 MP, 21 FP, 18 C, 18 V, 17 KD

För res. 2: 18 SD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU19 Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel

Punkt 1 (Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

173 för utskottet
138 för res. 1
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 21 FP, 18 C, 18 SD, 17 KD
För res. 1: 98 S, 22 MP, 18 V
Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Punkt 2 (Fritidshjälpmedel)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

293 för utskottet
18 för res. 2
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 99 M, 22 MP, 21 FP, 18 C, 18 V, 17 KD
För res. 2: 18 SD
Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Punkt 4 (Hjälpmedel för barn)

1. utskottet
2. res. 3 (V)

Votering:

292 för utskottet
19 för res. 3
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 99 M, 21 MP, 21 FP, 18 C, 18 SD, 17 KD
För res. 3: 1 MP, 18 V
Frånvarande: 14 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 5 C, 2 SD, 1 V, 2 KD

Punkt 5 (Kompetenscenter)

1. utskottet
2. res. 4 (MP, SD, V)

Votering:

253 för utskottet
58 för res. 4
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU21 Ett stärkt föräldrastöd – för barnets rätt till trygga uppväxtvillkor

Kammaren biföll utskottets förslag.

Livsmedelspolitik

14 § (forts. från 9 §) Livsmedelspolitik (forts. MJU21)

Anf. 64 ÅSA COENRAADS (M):

Herr talman! I dag debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande 21 där 61 motionsförslag om livsmedelspolitik från den allmänna motionstiden 2012 och 2013 behandlas. Låt mig börja med att säga att vi ställer oss bakom utskottets betänkande.

Mat är livsmedel, och livsmedel är mat men på så många olika sätt. Det är därför som politiken runt livsmedel blir så detaljerad och svårbegriplig ibland. Vår uppgift är att göra det så enkelt som möjligt för producenter och konsumenter att göra medvetna val kring sin produktion och sin konsumtion.

Jag vill ändå poängtera att ett matland som Sverige måste ha möjlighet att utvecklas, och det måste finnas plats för nya idéer, kulturer och teknik. Vi måste ha den flexibiliteten och ge livsmedelsproducenter, med sin erfarenhet och kunskap, möjlighet att utvecklas.

Frågan om försäljning av vildsvinsprodukter har behandlats tidigare men är en högst aktuell fråga just nu. Vildsvinsstammarna växer runt om i Sverige och ställer till stora problem på sina håll. Men vildsvin är inte bara ett skadedjur, det är ett fantastiskt kött också som vi borde äta mycket mer av. För att underlätta möjligheten att sälja mer vildsvinskött i Sverige har regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att överväga möjligheterna för jägare att sälja kött av vildsvin utan krav på besiktning i en vilthanteringsanläggning.

Livsmedelsverket presenterar ett detaljerat förslag till ett alternativt system, inom vilket en jägare ska kunna leverera små mängder vildsvinskött direkt till konsumenter och lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till konsumenter.

För att vi ska konsumera mer vildsvinskött krävs dock mer än en åtgärd, något som även Jordbruksverket har konstaterat i sin rapport *Från skog till krog*. I rapporten nämns hantering, kostnader, pris och till viss del även konsumenternas okunskap. Sammantaget förutsätter en lösning att hela kedjan hänger samman, från jägare till konsumenter.

Livsmedelsverket har fått fler regeringsuppdrag inom ramen för ”Sverige – det nya matlandet”, bland annat stöd till småskaliga slakterier. Livsmedelsverket har sedan 2005 haft i uppdrag från regeringen att förbättra förutsättningarna för de mindre slakterierna.

Under åren 2008–2010 öronmärktes 9 miljoner kronor av Livsmedelsverkets anslag för nedsättning av kontrollavgifterna. För perioden 2011–2013 höjdes beloppet till 12 miljoner kronor. År 2012 infördes även ett anslag om 90 miljoner kronor som har öronmärkts för att stärka livsmedelsföretagarnas konkurrenskraft genom en sänkning av avgifterna för den officiella kontrollen vid slakterierna.

Ursprungsmärkning har varit en het fråga en tid, inte minst i kölvattnet på den bedrägerihärva som varit kring hästkött. Alla märkningsfrågor måste vara enkla och lätta att följa för både producenter och konsumenter. Kommissionen presenterar nu en ny EU-förordning om att utvidga den obligatoriska ursprungsmärkningen. Sedan tidigare finns bestämmelser för en rad produkter. Nu tillkommer även uppgifter om ursprungsland och härkomstplats för kött av svin, får, get och fjäderfä. Ursprungsmärkningen kommer nu även att innefatta sammansatta produkter.

Herr talman! Frågan om ett förbud mot transfetter och azofärger i livsmedel har debatterats tidigare. Regeringen gav i oktober 2011 Livsmedelsverket i uppdrag att lämna ett förslag till regler för att begränsa användningen av industriellt framställda transfetter. Livsmedelsverkets slutsats var att avvakta med nationell lagstiftning och invänta den rapport från Europeiska kommissionen som har aviserats till december 2014.

Livsmedelsverkets förslag har remitterats, och de flesta remissinstanser delar Livsmedelsverkets bedömningar. Regeringen bedömer därför att Europeiska kommissionens rapport bör avvaktas innan några eventuella lagstiftningsåtgärder vidtas. Även om jag tycker att riksdagens beslut ska gälla har jag en förståelse för att lagförslaget dröjer. Det är både dyrt och krångligt att behöva ändra system i onödan.

Det är viktigt att tillsynen av livsmedel som innehåller azofärger stärks och åtföljs av en korrekt märkning. Det är angeläget med en harmonisering på EU-nivå av förbud mot azofärger som kan utgöra en risk för människors hälsa. Eftersom det pågår en översyn av alla färgämnen, inklusive azofärgämnen, är det onödigt att sparka in en öppen dörr och kräva ytterligare en översyn.

Frågan om antibiotika i våra livsmedel är en mycket större fråga än vad många av oss inser. Våra landsting har länge talat om antibiotikaresistensen i vården, och vi är mer och mer återhållsamma med att skriva ut penicillin till oss själva. Men när det kommer till livsmedel resonerar vi helt annorlunda, vilket är lite konstigt.

I Sverige finns ett stort engagemang för antibiotikafrågorna. Vi är dessutom väldigt duktiga på dessa. Sverige arbetar därför aktivt i det internationella arbetet mot resistensutveckling och för en ansvarsfull antibiotikaanvändning. Sverige har haft stort inflytande i framtagandet av vägledningar, och experter från både Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt har verkat för att svenska erfarenheter ska tas till vara globalt och inom FN.

Herr talman! Det allra viktigaste för allt liv är rent vatten. Vi är lite bortskämda med det i Sverige och tar det för givet i vår livsmedelsproduktion. Men i framtiden kommer det kanske inte alltid att se ut som det gör just nu. Därför är det viktigt att fortsätta att utveckla livsmedel där vi utnyttjar våra vattenkällor på ett smart sätt.

Alliansen har satt livsmedel högt på agendan genom skapandet av Matlandet Sverige. Det har gynnat landsbygden och exportmarknaden.

Även livsmedel är ett område där jobb kan, bör och ska skapas. Vi kommer att fortsätta att utveckla Matlandet Sverige för att sätta den svenska produktionen på världskartan.

Vi moderater kommer att arbeta för livsmedel med god kvalitet och ha bra produkter som vi kan känna oss säkra med till ett konkurrenskraftigt pris.

(Applåder)

Anf. 65 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Vi liberaler har länge pläderat för en bred livsmedelsstrategi som inte bara syftar till att Sverige ska kunna konkurrera med övriga länder i Europa i ekonomiskt hänseende utan som också tydligt beaktar behovet av att värna den biologiska mångfalden och vårt höga djurskydd och tar ett tydligt grepp om livsmedelssäkerheten från jord till bord. Regeringens vision om "Sverige – det nya matlandet" är tillsammans med Konkurrensutredningen en bra plattform för en kommande livsmedelsstrategi.

Herr talman! De larmrapporter som nyligen kommit kring gifter, till och med i nyfödda barns kroppar, ett ökat antal allergier och förorenat vatten ger skäl till kraftfulla tag. I går berättades på nyheterna om Naturskyddsföreningens rapport om att nio av tio frukter innehåller rester av bekämpningsmedel, där flera till och med är kemikalievärstingar. Det är förstås helt oacceptabelt. Fortsatt fokus på ökad tillsyn, märkning och en effektiv lagstiftning är därför nödvändigt. Livsmedel ska gå att spåra hela vägen från jord till bord, även på restauranger. EU:s veterinärmyndighet på Irland bör utvecklas till ett matens FBI som gör täta och noggranna kontroller av livsmedelssäkerhet och livsmedelsinformation i medlemsländerna.

Efterfrågan på ekologiska produkter och ekologiskt odlad mat har ökat kraftigt, vilket är glädjande. Det är bra att lagen om offentlig upphandling nu tydliggörs för ökade möjligheter att ta miljöhänsyn, djurskyddshänsyn och innovativ hänsyn. Detta kommer att gynna såväl närodlad som småskaliga livsmedelsproducenter. Den offentliga verksamheten ska vara pådrivande för en ökad andel ekologisk mat. Regeringen stöder också ekologiska livsmedel rent ekonomiskt genom forskning, produktion och marknadsföringsinsatser.

Herr talman! Jordens växande befolkning kan vi inte låta bli att lyfta fram också i de här sammanhangen. Jordens växande befolkning ställer oss inför nya och stora utmaningar när det gäller att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning. Öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. Ny teknik och ekonomiska styrmedel driver på miljöanpassningen.

Under den gångna veckan hade jag möjlighet att vara på en studieresa i Israel och de palestinska områdena. Bristen på vatten och svårigheterna att transportera produkter och komma åt odlingsmarker var något påtagligt. Märkningsfrågan togs upp vid flera tillfällen. Många pekade på att handel mellan folk och länder är lösningen på många problem.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram djurskyddsfrågorna, för de hänger intimt ihop med livsmedelsfrågorna. Det krävs en europeisk ramlag för djurskydd med tydliga regler om ägaransvar och omsorgsplikt och med kraftfulla straff för de personer som bryter mot reglerna.

Djurtransporterna inom EU bör begränsas till ett absolut minimum. Det är bättre att transportera kött än levande djur. Därför välkomnar jag, i dessa tider inför valet till Europaparlamentet, att kontrollreglerna omfattar matfusk, som tagits upp här i dag, och en skärpning vad gäller djurskyddet. Europaparlamentet har nu gett Marit Paulsen ett brett stöd för att permanenta ett vetenskapligt djurskydds nätverk.

Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

15 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2013/14:221 Konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring – anpassning till nya EU-regler

2013/14:224 Nya mervärdesskatteregler om omsättningsland för telekommunikationstjänster, radio- och tv-sändningar och elektroniska tjänster

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:99 Vårändringsbudget för 2014

2013/14:Fi6 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD)

2013/14:Fi7 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

16 § Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 28 april

2013/14:454 Upprustning av Västerdalsbanan med anledning av avtalet mellan Fiskarheden och Rush Rail

av *Roza Güclü Hedin* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:455 Inskränkning i äganderätten vid sikfiske

av *Sven-Erik Bucht* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

Prot. 2013/14:105
29 april

17 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 28 april

2013/14:588 Utökat meddelarskydd
av *Meeri Wasberg* (S)
till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

18 § Kammaren åtskildes kl. 15.56.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 7 §
anf. 30 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CLAES MÅRTENSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om faktapromemoria	1
2 § Ärenden för hänvisning till utskott	1
3 § Ärenden för förnyad bordläggning	1
4 § Missänkligas rätt till insyn vid frihetsberövanden	1
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU26	1
(Beslut fattades under 13 §.)	1
5 § Skärpt straff för mord	2
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU28	2
Anf. 1 AGNETA BÖRJESSON (MP)	2
Anf. 2 RICHARD JOMSHOF (SD)	3
Anf. 3 LENA OLSSON (V)	4
Anf. 4 MATTIAS JONSSON (S)	7
Anf. 5 LENA OLSSON (V) replik	8
Anf. 6 MATTIAS JONSSON (S) replik	8
Anf. 7 LENA OLSSON (V) replik	9
Anf. 8 MATTIAS JONSSON (S) replik	9
Anf. 9 KRISTER HAMMARBERGH (M)	10
Anf. 10 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	12
Anf. 11 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik	12
Anf. 12 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	12
Anf. 13 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik	13
Anf. 14 LENA OLSSON (V) replik	13
Anf. 15 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik	13
Anf. 16 LENA OLSSON (V) replik	14
Anf. 17 KRISTER HAMMARBERGH (M) replik	14
Anf. 18 JOHAN PEHRSON (FP)	14
Anf. 19 JOHAN LINANDER (C)	16
Anf. 20 LENA OLSSON (V) replik	18
Anf. 21 JOHAN LINANDER (C) replik	18
Anf. 22 LENA OLSSON (V) replik	18
Anf. 23 JOHAN LINANDER (C) replik	19
Anf. 24 CAROLINE SZYBER (KD)	19
(Beslut fattades under 13 §.)	20
6 § Begravningsfrågor och trossamfund	21
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU27	21
Anf. 25 JONAS ÅKERLUND (SD)	21
(Beslut fattades under 13 §.)	21
7 § Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel	21
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU19	21
Anf. 26 LENNART AXELSSON (S)	21
Anf. 27 AGNETA LUTTROPP (MP)	23
Anf. 28 MARGARETA LARSSON (SD)	25
Anf. 29 EVA OLOFSSON (V)	25
Anf. 30 MARGARETA B KJELLIN (M)	27
Anf. 31 EVA OLOFSSON (V) replik	29

Anf. 32 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	29
Anf. 33 EVA OLOFSSON (V) replik	30
Anf. 34 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	30
Anf. 35 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	31
Anf. 36 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	31
Anf. 37 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	32
Anf. 38 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	32
Anf. 39 LENNART AXELSSON (S) replik	32
Anf. 40 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	33
Anf. 41 LENNART AXELSSON (S) replik	33
Anf. 42 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	34
Anf. 43 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP).....	34
Anf. 44 EVA OLOFSSON (V) replik	35
Anf. 45 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	36
Anf. 46 EVA OLOFSSON (V) replik	36
Anf. 47 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	37
Anf. 48 LENNART AXELSSON (S) replik	37
Anf. 49 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	37
Anf. 50 LENNART AXELSSON (S) replik	38
Anf. 51 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	38
Anf. 52 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	38
Anf. 53 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	38
Anf. 54 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	39
Anf. 55 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	39
Anf. 56 RICKARD NORDIN (C).....	40
Anf. 57 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	41
(Beslut fattades under 13 §.)	42
8 § Ett stärkt föräldrastöd – för barnets rätt till trygga uppväxtvillkor	42
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU21	42
(Beslut fattades under 13 §.)	42
9 § Livsmedelspolitik.....	42
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU21	42
Anf. 58 PYRY NIEMI (S).....	42
Anf. 59 KEW NORDQVIST (MP)	44
Anf. 60 JOSEF FRANSSON (SD).....	45
Anf. 61 JENS HOLM (V)	47
(forts. 14 §).....	49
Ajournering.....	49
Återupptagna förhandlingar	49
10 § Val av justitieombudsmän	49
11 § Fråga om hänvisning av motion till utskott.....	50
Anf. 62 ANDRE VICE TALMANNEN	50
Anf. 63 GUNVOR G ERICSON (MP)	51
Beslut om begäran om hänvisning av motion	51
12 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 28 april.....	51
NU18 Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet	51

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	52
JuU26 Misstänkta rätt till insyn vid frihetsberövanden.....	52
JuU28 Skärpt straff för mord.....	52
KU27 Begravningsfrågor och trossamfund.....	53
SoU19 Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel.....	53
SoU21 Ett stärkt föräldrastöd – för barnets rätt till trygga uppväxtvillkor.....	54
14 § (forts. från 9 §) Livsmedelspolitik (forts. MJU21)	54
Anf. 64 ÅSA COENRAADS (M).....	54
Anf. 65 ANITA BRODÉN (FP).....	56
(Beslut skulle fattas den 7 maj.).....	57
15 § Bordläggning	57
16 § Anmälan om interpellationer	57
17 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	58
18 § Kammaren åtskildes kl. 15.56	58

